

**Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om
ändring av upphovsrättslagen**

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I propositionen föreslås att skyddstiderna i upphovsrättslagen ändras så att de motsvarar kraven i Europeiska gemenskapernas lagstiftning.

Skyddstiden för upphovsrätt föreslås i enlighet med rådets direktiv om harmonisering av skyddstiden för upphovsrätt och vissa närstående rättigheter bli förlängd till 70 år efter upphovsmannens dödsår. Skyddstiden skall gälla också fotografiska verk, för vilka skyddet nyligen överflyttats från en fristående lag till upphovsrättslagen. För beräkning av skyddstiden för filmverk föreslås egna specialstadganden i lagen. Den som offentliggör ett tidigare icke-utgivet och ett icke-offentliggjort verk får

de ekonomiska rättigheterna till verket för en tid av 25 år. För beräkning av skyddstiden för utövande konstnärers, fonogramproducenters och filmproducenters rättigheter skall i lagen tas in nya och närmare stadganden.

Skyddstiderna förlängs enligt förslaget även på sådant sätt att skyddet omfattar även sådant material som redan en gång blivit fritt. Därför föreslås i lagen övergångsstadganden enligt vilka användningen av friblivet material i vissa fall och under vissa betingelser kan fortsätta till den 31 december 1999.

I enlighet med direktivet föreslås lagen träda i kraft den 30 juni 1995.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sida		Sida
ALLMÄN MOTIVERING	3	3. Propositionens organisatoriska och ekonomiska verkningar	15
1. Nuläge	3	4. Beredningen av propositionen	15
2. Direktivet om harmonisering av skyddstiden för upphovsrätt och vissa närstående rättigheter samt de ändringar det föranleder	3	5. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll	15
2.1. Utvecklingen av lagstiftningen om skyddstider i Europeiska unionen och dess medlemsstater	3	DETALJMOTIVERING	16
2.2. Upphovsrättens giltighetstid	5	1. Lag om ändring av upphovsrättslagen	16
2.3. Filmverk och audiovisuella verk	6	2. Ikraftträdelse- och övergångsstadganden	17
2.4. Giltighetstiden för de närstående rättigheterna	7	LAGTEXT	19
2.5. Skyddet för tidigare outgivna och icke-offentliggjorda verk	8	Lag om ändring av upphovsrättslagen	19
2.6. Vissa andra frågor	9	BILAGOR	22
2.7. Tillämpning i tiden	11	Lag om ändring av upphovsrättslagen	22
2.8. Tidigare avtal om överlåtelse av upphovsrätt eller närstående rättigheter	13	Rådets direktiv av den 29 oktober 1993 om harmonisering av skyddstiden för upphovsrätt och vissa närstående rättigheter (93/98/EEG)	25

ALLMÄN MOTIVERING

1. Nuläge

Stadganden om upphovsrätt och om vissa upphovsrätten närstående rättigheter ingår i upphovsrättslagen (404/61).

Till upphovsrätten hör de rättigheter som tillkommer uphovsmännen till litterära och konstnärliga verk. Verken är resultatet av skapande arbete. För att komma i åtnjutande av skydd skall de överskrida den s.k. verksnivån och vara originella resultat av sina uphovsmäns skapande arbete. Som litterära och konstnärliga verk räknas bland annat muntliga framföranden, tonkonstverk, filmverk, fotografiska verk, bildkonstverk, byggnadsverk, produkter av konsthantverk och datorprogram. Till närstående rättigheter hör bland annat de rättigheter som tillkommer utövande konstnärer, fonogramproducenter, producenter av den första upptagningen av en film samt radio- och televisionsföretag. Om de närstående rättigheterna stadgas i 5 kap. upphovsrättslagen.

Varaktigheten hos uphovsrätterna och de närstående rättigheterna liksom för de övriga immateriella rättigheterna är tidsmässigt begränsad. Rättigheterna upphör efter en viss stadgad tid. Upphovsrätten och de närstående rättigheterna har såväl förmögenhetsrättsliga som personrättsliga drag.

Upphovsrätten uppkommer när ett verk skapas. Enligt huvudregeln i 43 § upphovsrättslagen, som gäller skyddstiden, gäller upphovsrätten till utgången av femtionde året efter uphovsmannens dödsår. Skyddet för ett verk som gemensamt skapats av två eller flera uphovsmän upphör 50 år efter den sist avlidne uphovsmannens dödsår.

I lagens 44 § finns stadganden om vissa specialfall. Skyddstiden för ett verk utan angivelse av uphovsmannens namn, allmänt kända pseudonym eller signatur är gällande intill utgången av det femtionde året efter det år då verket offentliggjordes. Om verket består av delar med inbördes sammanhang räknas skyddstiden från tidpunkten då den sista delen offentliggjordes.

Om uphovsmannen till ett verk som offentliggjorts utan angivelse av uphovsmannens namn, pseudonym eller signum anges på det sätt som nämns i 7 § innan 50 år har förflutit, övergår man enligt 44 § 2 mom. till att iaktta den i 43 § stadgade allmänna skyddstiden som

räknas från uphovsmannens dödsår. I 7 § 2 mom. stadgas att uphovsmän till verk som offentliggjorts utan angivelse av namn företräds av utgivaren eller förläggaren tills uphovsmannen har blivit angiven i en ny upplaga eller meddelats till ministeriet i fråga.

Skyddstiden för närstående rättigheter, utövande konstnärer, fonogramproducenter samt radio- och televisionsföretag, förlängdes från 25 år till 50 år genom en lagändring (34/91) som trädde i kraft den 16 januari 1991. I fråga om de närstående rättigheterna räknas skyddstiderna från olika händelser.

Utövande konstnärers rättigheter är i kraft tills 50 år har förflutit från det år då framförandet togs upp på en anordning.

En grammofonskiva eller någon annan anordning på vilken ljud har tagits upp får inte eftergöras förrän 50 år har förflutit efter det år då upptagningen på anordningen ägde rum.

Radio- och televisionsföretags rättigheter är i kraft tills 50 år har förflutit från det år då sändningen ägde rum.

Genom en lagändring 1995 (446/95) fogades till upphovsrättslagen stadganden om skydd för producenten av den första upptagningen av en film. Rättigheten är i kraft tills 50 år har förflutit från det år då upptagningen ägde rum.

2. Direktivet om harmonisering av skyddstiden för upphovsrätt och vissa närstående rättigheter samt de ändringar det föranleder

2.1. Utvecklingen av lagstiftningen om skyddstider i Europeiska unionen och dess medlemsstater

I de upphovsrättsliga internationella konventionerna finns bestämmelser om skyddstiden i fråga om upphovsrätt och närstående rättigheter. Bestämmelserna upptar förpliktelser om den minimitid rättigheterna skall vara i kraft. De länder som anslutit sig till konventionerna kan föreskriva också längre skyddstider.

Det faktum att konventionerna inte fullt förenhetligar skyddstiderna har lett till att lagstiftningen i Europeiska unionens (EU) medlemsstater avviker från varandra i hög grad.

Minimiskyddstiden enligt Bernkonventionen är 50 år från utgången av uphovsmannens

dödsår. Tio av EU:s medlemsstater har fram till 1992 enligt detta föreskrivit ett skydd på 50 år. I Tyskland medges dock alla verk en skyddstid på 70 år och Spanien 60 år. I Spanien förkortades 1987 skyddstiden från 80 till 60 år. I Frankrike är den allmänna skyddstiden 50 år, men "tonkonstverk med eller utan ord" ges en skyddstid på 70 år.

Förutom dessa avvikelser har den upphovsrättsliga skyddstiden på grund av krigstid förlängts i Belgien efter första världskriget med 8 år, i Italien efter andra världskriget med 12 år och i Frankrike efter första världskriget med 6 år och efter andra världskriget åter med 8 år.

Skyddstiden för de närstående rättigheterna varierade också i EU:s medlemsstater. Romkonventionen, som gäller utövande konstnärer, fonogramproducenter och rundradioföretag, föreskriver en minimiskyddstid på 20 år, som i fråga om olika slag av rättigheter räknas från olika händelser. Skyddstiden varierade i EU:s medlemsstater år 1992 mellan 20 och 50 år. I Danmark, Frankrike, Portugal, Storbritannien och Tyskland medgavs alla tre grupper av rättsinnehavare en skyddstid på 50 år. Av de övriga länderna medgavs t.ex. i Luxemburg dessa grupper en skyddstid på 20 år och i Spanien 40 år.

När Europeiska gemenskapernas kommission övervägde ett direktivförslag om harmonisering av skyddstiderna, konstaterade den att skyddstiden är ett väsentligt element i immaterialrätten. Skillnaderna i skyddstiden mellan medlemsstaterna åstadkommer handelshinder och snedvridningar i konkurrensen varför skillnaderna måste avskaffas.

Europeiska gemenskapens domstol har fäst uppmärksamhet vid avvikelserna i skyddstiderna i ett visst fall 1989 (fallet 341/87 EMI Electrola GmbH mot Patricia Im- und Export and others (1989) ECR 79, det s.k. Patriciafallet). Det gällde import av fonogram från Danmark till Tyskland. Skyddstiden var fortfarande i kraft i Tyskland men hade upphört i Danmark. Fonogrammen kunde fritt spridas i Danmark utan samtycke av rättsinnehavaren med spridningen var inte tillåten i Tyskland.

Domstolen dryftade om denna situation var förenlig med artikel 36 i fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen. Den slog fast att skyddstiden hänger samman med existensen av själva rättigheten och kan på så sätt vara en berättigad begränsning i varors fria rörlighet. Domstolen ansåg

situationen vara problematiskt och godtog den inte utan anmärkningar. Den konstaterade att problemet berodde på skillnaden i skyddstiden i en situation där gemenskapens lagstiftning inte harmoniserats. Domstolen gick till och med så långt att den konstaterade en harmonisering vara nödvändig både i fråga om skyddstiden och vissa detaljer såsom fastställandet av tidpunkten för beräkning av skyddstidens början.

I sitt förslag till direktiv konstaterade kommissionen att man av domslutet kan sluta sig till att skillnaden i skyddstiden i medlemsstaterna är av den art att den gemensamma marknaden i fråga om litterära verk och kulturförnödenheter inte kan bli verklighet om inte skyddstiden harmoniseras. Kommissionen konstaterade vidare att harmoniseringen av skyddstiden måste vara fullständig för att en gemensam marknad skall kunna uppkomma. Konklusionen var också att artikel 100 a i fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen togs som underlag för direktivförslaget.

Kommissionen lade den 23 mars 1992 fram ett förslag till direktiv om harmonisering av skyddstiden för upphovsrätt och närstående rättigheter (COM(92)33 final — SYN 935). EU-rådet utfärdade direktivet den 29 oktober 1993 (93/98/EEG). Direktivet ineffattades 1994 i avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES-avtalet). Lagändringarna enligt direktivet måste nationellt träda i kraft före den 1 juli 1995.

I ingressen till rådets direktiv 93/98/EEG av den 29 oktober 1993 om harmonisering av skyddstiden för upphovsrätt och vissa närstående rättigheter (nedan skyddstidsdirektivet) upprepar rådet att harmoniseringen av skyddstiden, som är nödvändig med tanke på funktionsdugligheten på den inre marknaden, måste gälla även de detaljerade reglerna, såsom den dag från vilken skyddets giltighetstid räknas.

I ingressen till skyddstidsdirektivet konstateras även att minimiskyddstiden enligt Bernkonventionen, dvs. upphovsmannens livstid utökad med 50 år efter hans död, är avsedd att skydda upphovsmannen och dennes två efterkommande generationer. I direktivet konstateras vidare att den genomsnittliga livslängden i gemenskapen har blivit så mycket längre att den nämnda giltighetstiden för skyddet inte mera räcker till för två generationer. Under beredningen av direktivförslaget motsatte sig Finland i den

internationella debatten en förlängning av skyddstiden och framhöll i detta sammanhang att nämnda motivering beror på felaktig uppfattning.

En harmonisering av skyddstiden med den längsta skyddstiden motiverade rådet med att respekt för förvärvade rättigheter hör till de allmänna principerna i gemenskapernas rättsordning. Genom en harmonisering av skyddstiden kan man följaktligen därför inte minska rättsinnehavarnas nu gällande skydd. Genom att harmonisera skyddstiden för långa perioder blir övergångsåtgärderna så små som möjligt.

I ingressen till skyddstidsdirektivet konstaterar rådet att harmoniseringen av upphovsrätten och närstående rättigheter bör grunda sig på en hög skyddsnivå. Dessa rättigheter är nödvändiga för ett skapande arbete. Genom ett skydd för rättigheterna säkerställer man kontinuiteten och utvecklingen inom skapandet till förmån för upphovsmännen, kulturverksamheten, konsumenterna och hela samhället.

I ingressen till skyddstidsdirektivet sägs att för att upprätta en hög skyddsnivå som både fyller den inre marknadens krav och behovet att skapa en rättslig miljö som bidrar till en harmonisk utveckling av litterärt och konstnärligt skapande inom gemenskapen bör skyddstiden harmoniseras så att den för upphovsrätt fastställs till 70 år efter upphovsmannens död eller 70 år efter det att verket lagligen görs tillgängligt för allmänheten och för närstående rättigheter till 50 år efter den händelse som gör att skyddstiden börjar löpa.

Eftersom vid tillämpningen av skyddstidsdirektivet vissa upphovsrättigheter och närstående rättigheter uppkommer på nytt fastslås i ingressen att gemenskapens rättsordning garanterar att uppnådda rättigheter och berättigade förväntningar respekteras. På nytt uppkommande rättigheter kan inte åsamka ersättningskyldighet för personer som i god tro har börjat använda verk vid en tidpunkt då de inte åtnjutit skydd.

I ingressen konstateras vidare att medlemsstaterna bör fortsätta med att ha rätt att anta bestämmelser om tolkning, anpassning och vidare genomförande av sådana avtal om utnyttjande av skyddade verk och andra skyddade prestationer som ingåtts före den förlängning av skyddstiden som detta direktiv medför.

Som bäst pågår en omfattande internationell debatt om skyddstiden för upphovsrätt och närstående rättigheter. Världsgemenskapen

för den intellektuella äganderätten WIPO har berett en modernisering av Bernkonventionen och en revidering av det internationella skyddet för utövande konstnärer och fonogramproducenter. Frågan om en multilateral harmonisering av skyddstiderna har i detta sammanhang varit aktuell. För närvarande har man inte nått tillräcklig internationell enhällighet i frågan.

På en internationell harmonisering av skyddstiden inverkar för närvarande mest den kommande lagstiftningen inom EU. Även Föränta Staterna har lagt fram ett förslag att ändra skyddstiden till 70 från upphovsmannens dödsår. Grunden till förslaget är utvecklingen inom EU. Genom att förlänga skyddstiden till att motsvara Europeiska gemenskapernas lagstiftning får Föränta Staterna på den för landet viktiga europeiska marknaden ett motsvarande längre skydd för bland annat litterära, tonkonstverk och filmverk.

2.2. Upphovsrättens giltighetstid

I punkt 1 i artikel 1 i skyddstidsdirektivet finns en grundläggande bestämmelse om upphovsrättens giltighetstid. Upphovsrätten till sådana litterära och konstnärliga verk som avses i artikel 2 i Bernkonventionen gäller under upphovsmannens livstid och 70 år från hans död oberoende av när verket lagligen gjordes tillgängligt för allmänheten. Skyddstiden på 50 år enligt 43 § upphovsrättslagen föreslås i enlighet därmed ändrad till 70 år.

Enligt punkt 2 skall den giltighetstid som avses i punkt 1 räknas från den sist avlidne upphovsmannens dödsår, om det är fråga om ett gemensamt upphovsmannaskap. Upphovsrättslagens stadganden motsvarar kraven i direktivet. Enligt lagens 43 § gäller rätten till i 6 § nämnda verk från den sist avlidne upphovsmannens dödsår. Enligt 6 § upphovsrättslagen tillkommer upphovsrätten uphovsmännen gemensamt, om två eller flera uphovsmän gemensamt har skapat ett verk utan att deras andelar bildar självständiga verk.

I första meningen i punkt 3 finns en bestämmelse enligt vilken skyddet för anonyma eller pseudonyma verk gäller i 70 år efter det att verket lagligen gjordes tillgängligt för allmänheten. I sak motsvarar bestämmelsen stadgandet i första meningen i 44 § 1 mom. upphovsrättslagen, enligt vilken skyddstiden för verk som offentliggjorts utan att uphovsmannen

blivit angiven med sitt namn eller sin allmänt kända pseudonym eller signatur gäller intill utgången av det femtonde året efter det år då verket offentliggjordes. Skyddets giltighetstid föreslås bli ändrad till 70 år i enlighet med direktivet.

Enligt direktivet räknas skyddet från det "verket lagligen gjordes tillgängligt för allmänheten". Enligt upphovsrättslagen räknas skyddstiden från offentliggörandet. Enligt 8 § 1 mom. anses ett verk vara offentliggjort, då det lovligt gjorts tillgängligt för allmänheten. Ordet offentliggörande enligt lagen i Finland motsvarar tillräckligt exakt direktivets formulering lagligt tillgängliggörande för allmänheten.

Enligt andra meningen i punkt 3 i artikeln iakttas en giltighetstid för skyddet enligt punkt 1 om den pseudonym som upphovsmannen antagit inte medger något tvivel om hans identitet eller om upphovsmannen avslöjar sin identitet under den tid som avses i första meningen. I propositionen föreslås att 44 § 2 mom. upphovsrättslagen som motsvarar denna bestämmelse revideras så att det motsvarar direktivet. Om upphovsmannens identitet avslöjas inom den tid som nämns i 1 mom. iakttas vad som stadgas i 43 § 1 mom.

I punkt 4 finns bestämmelser för det fall att en medlemsstat utfärdar särskilda bestämmelser om upphovsrätt för kollektiva verk eller om att en juridisk person skall anses som rättsinnehavare. Bestämmelserna föranleder inga förslag till ändringar i den finländska lagen.

Punkt 5 gäller verk som utges i band, delar, häften, nummer eller avsnitt och vilkas skyddstid beräknas från den dag då verket lagligen gjorts tillgängligt för allmänheten. Sådana verk är offentliggjorda endast som anonyma eller pseudonyma. Denna bestämmelse motsvarar stadgandet i andra meningen i 44 § 1 mom. 2 punkten upphovsrättslagen. Enligt direktivet skall en separat skyddstid gälla för varje sådan del. Enligt upphovsrättslagen räknas skyddstiden från det år då den sista delen offentliggjordes. För att lagen skall motsvara kravet i direktivet föreslås att nämnda stadgande i upphovsrättslagen ändras så att giltighetstiden räknas skilt för varje del.

I punkt 6 finns en bestämmelse enligt vilken skyddstiden beräknas från tidpunkten då verket skapades, om det är fråga om verk för vilka skyddstidens giltighetstid inte räknas från upphovsmannens eller upphovsmännens döds-

år och som inte lagligen gjorts tillgängliga för allmänheten. I detta fall är skyddstiden 70 år. Verk som avses i denna bestämmelse är endast sådana icke-offentliggjorda verk vilkas upphovsman inte är känd. Syftet med bestämmelsen är att avbryta en skyddstid som i fråga om dessa verk gäller i evighet. Upphovsrättslagen innehåller inte något sådant stadgande. För att lagen skall motsvara direktivet, föreslås att i 44 § 3 mom. skall ingå ett nytt stadgande med beskrivet innehåll.

En normal upphovsrättslig skyddstid enligt artikel 1 i direktivet bör i enlighet med artikel 6 även beviljas fotografiska verk. Fotografiska verk är sådana fotografier som är originella på så sätt att de är resultat av upphovsmannens eget intellektuella skapande arbete. Om skyddet för andra fotografier kan föreskrivas nationellt. Skyddet för fotografier har nyligen överförts till upphovsrättslagen och den fristående lagen om rätt till fotografisk bild har upphävts. Fotografiska verk åtnjuter skydd med stöd av 1 § upphovsrättslagen, och om skydd för andra fotografier stadgas i 49 a §. Skyddstiden för andra fotografier, 50 år från framställningsåret, motsvarar skyddet för andra närstående rättigheter enligt 5 kap. Detta skydd är rent nationellt, liksom i den tidigare fristående lagen, som omspände andra fotografier än fotografiska verk. Direktivet samordnar inte den till närstående rättigheter hörande skyddstiden i fråga om fotografier.

2.3. Filmverk och audiovisuella verk

I artikel 2 i skyddstidsdirektivet finns bestämmelser om skydd för filmverk och audiovisuella verk.

Enligt bestämmelsen i punkt 1 anses huvudregissören till ett filmverk eller ett audiovisuellt verk vara dess upphovsman eller en av dess upphovsmän. Medlemsländerna kan föreskriva att andra skall anses som medupphovsmän. Bestämmelsen föranleder inga ändringar i den finska lagen. Huvudregissören är enligt upphovsrättslagen i Finland undantagslöst en av filmens upphovsmän.

I punkt 2 finns en specialbestämmelse om hur skyddstiden för ett filmverk eller ett audiovisuellt verk skall beräknas. En sådan bestämmelse har ansetts vara behövlig eftersom filmer och audiovisuella verk har ofta flera upphovsmän. Frågan om vem eller vilka som anses vara

ett filmverks upphovsmän kan variera i olika länder. Endast genom att noggrant fastställa från vilken persons dödsår skyddstiden räknas kan man nå samstämmighet. I artikel 2.2 uppräknas de personer i fråga om vilka från den sist avlidnes dödsår skyddstiden skall löpa. Dessa personer är huvudregissören, filmmanusets författare, författaren till dialogen och kompositören till musik som särskilt skapats för att användas i filmverket eller det audiovisuella verket. Enligt upphovsrättslagstiftningen i de flesta av EU:s medlemsstater är dessa personer filmverks upphovsmän.

Direktivet och lagförslaget befattar sig inte med frågan om att även andra personer än de som nämns i direktivet kan vara upphovsmän till filmverk eller audiovisuella verk. Direktivet har endast den verkan att den tidpunkt, då den sista av dem som hör till denna grupp avlider, avgör beräkningen av skyddstiden. Skyddstiden för filmverk och audiovisuella verk följer den allmänna skyddstiden på 70 år i direktivet.

För att upphovsrättslagen skall överensstämma med direktivet föreslås att till 43 § fogas ett stadgande där beräkningen av skyddstiden för filmverk sammankopplas med nämnda tidpunkt då någon som hör till de fyra upphovsmannakategorierna avlider.

2.4. Giltighetstiden för de närstående rättigheterna

Enligt punkt 1 i artikel 3 löper utövande konstnärers rättigheter ut 50 år efter framförandet. Om en upptagning av ett framförande ges ut eller lagligen görs tillgängligt för allmänheten innan 50 år har förflutit från framförandet, är skyddstiden 50 år efter det verket utgivits eller gjorts tillgängligt för allmänheten, beroende på vilken av dessa åtgärder som ägde rum först.

Skyddstiden för utövande konstnärer är enligt 45 § upphovsrättslagen 50 år från det år då framförandet togs upp. I praktiken är detta detsamma som tidpunkten för framförandet. Lagen innehåller inte några stadganden om skyddstider som grundar sig på tidpunkter för utgivande eller offentliggörande.

I enlighet med direktivet föreslås att 45 § 2 mom. upphovsrättslagen ändras så att längden på skyddet för utövande konstnärer räknas från framförandet. Vidare föreslås att till momentet fogas stadgande som gäller utgivna eller

offentliggjorda upptagna framföranden och enligt vilket skyddet gäller tills 50 år har förflutit från det år då det upptagna framförandet första gången gavs ut eller offentliggjordes. I förslaget används i stället för göra lagligen tillgängligt för allmänheten uttrycket offentliggöra. Såsom i fråga om artikel 1.3 i direktivet har konstaterats motsvarar uttrycket offentliggöra i upphovsrättslagen tillräckligt noggrant ordalydelsen i direktivet.

Enligt punkt 2 löper fonogramproducenters rättigheter ut 50 år efter upptagningen. Om fonogrammet trots allt ges ut eller lagligen görs tillgängligt för allmänheten innan 50 år har förflutit från upptagningen, är skyddstiden enligt direktivet 50 år efter tidpunkten för utgivningen eller tillgängliggörandet för allmänheten, beroende på vilken av dessa händelser som ägde rum först.

Skyddstiden för fonogramproducenter enligt 46 § upphovsrättslagen är 50 år från det år då upptagningen ägde rum. Liksom i fråga om utövande konstnärer finns det inte några stadganden i lagen för fonogramproducenter om skyddstider som grundar sig på tidpunkten för utgivning eller offentliggörande.

Stadgandet i lagen om en skyddstid som grundar sig på upptagningen motsvarar bestämmelserna i direktivet. I enlighet med direktivet föreslås att till 46 § 1 mom. upphovsrättslagen fogas ett stadgande om en skyddstid som grundar sig på tidpunkten för utgivning eller offentliggörande. Skyddstiden räknas från den händelse som ägde rum först.

År 1995 fogades till upphovsrättslagen nya stadganden som motsvarar rådets direktiv 92/100/EEG av den 19 november 1992 om uthyrnings- och utlåningsrättigheter avseende upphovsrättsligt skyddade verk och om upphovsrätten närstående rättigheter, nedan uthyrningsdirektivet. Stadgandena gäller rättigheter för producenter av en films första upptagning. Enligt 46 a § får inte en film eller annan anordning på vilken rörliga bilder har tagits upp utan producentens samtycke kopieras eller spridas till allmänheten förrän 50 år har förflutit från det år då upptagningen ägde rum.

Enligt artikel 3.3 i skyddstidsdirektivet upphör rättigheterna för producenten till en films första upptagning 50 år efter upptagningen. Upphovsrättslagen motsvarar detta. Liksom skyddet för utövande konstnärer och fonogramproducenter omfattas även skyddstiden för filmproducenter av en bestämmelse om

skyddstiden utgående från tidpunkten för utgivning eller offentliggörandet. I propositionen föreslås att motsvarande stadgande fogas till 46 a § 1 mom.

I punkt 3 finns vidare bestämmelser enligt vilka med "film" avses ett audiovisuellt verk eller rörliga bilder, med ljud eller utan ljud. Bestämmelsen motsvarar artikel 2.1 i uthyrningsdirektivet. Skyddet för producenten utsträcker sig förutom till filmverk även till annan produktion som innehåller rörliga bilder oberoende av om de är verk. Enligt 46 § 1 mom. anknyter producentens skydd till produktionens upptagningsunderlag på samma sätt som fonogramproducentens. I lagen används om objektet för skyddet uttrycket "film eller någon annan anordning på vilket rörliga bilder tagits upp". Till denna del motsvarar lagen kraven i direktivet.

I punkt 4 finns en bestämmelse om skyddstiden för rundradioorganisationer. Sändarföretagets rättigheter löper ut 50 år efter sändningens första rundradiering oberoende om sändningen sker via ledning eller fritt framskridande radiovågor till vilka räknas även kabel- eller satellitsändningar. Skyddstiden enligt 48 § upphovsrättslagen är den samma som skyddstiden enligt direktivet. Skyddet för sändarföretag med radio- och televisionsutsändningar täcker de sändningsformer som nämns i direktivet. Bestämmelserna i skyddstidsdirektivet angående rundradioorganisationer föranleder inga lagändringar.

De föreslagna tilläggen enligt artikel 3 i skyddstidsdirektivet om skyddstiden för utövande konstnärer, fonogramproducenter och producenter av filmers första upptagningar förlänger skyddstiden i någon mån. Skyddstiden för upptagna framföranden, fonogram och bildalster som ges ut eller offentliggörs förlängs under den tid som löper mellan tidpunkten för framförande eller upptagning och tidpunkten för utgivning och offentliggörande, om nämnda händelser inte inträffar inom samma kalenderår.

2.5. Skyddet för tidigare utgivna och icke-offentliggjorda verk

Enligt artikel 4 i skyddstidsdirektivet får var och en som efter det upphovsrättsliga skyddets utgång första gången lagligen ger ut eller lagligen offentliggör ett tidigare utgivet verk

rätt till ett skydd som motsvarar upphovsmannens ekonomiska rättigheter. Skyddstiden för sådana rättigheter är 25 år från den dag då verket först lagligen gavs ut eller lagligen gjordes tillgängligt för allmänheten.

Något motsvarande stadgande finns inte i upphovsrättslagen. I propositionen föreslås att till 44 a § upphovsrättslagen fogas stadganden som motsvarar artikel 4 i direktivet. Enligt dem får den som första gången ger ut eller offentliggör ett tidigare utgivet eller icke-offentliggjort verk som enligt lagen i Finland åtnjutit skydd och vars skydd har löpt ut de rättigheter som föreskrivs i 2 § i upphovsrättslagen. Rättigheterna gäller tills 25 år har förflutit från det år då verket gavs ut eller offentliggjordes.

Enligt ordalydelsen i paragrafen måste ett verk som denna särskilda rättighet omfattar ha varit föremål för upphovsrätt. Detta har tydligt blivit uttryckt i förslaget.

Ett verk som denna särskilda rättighet omfattar måste tidigare ha varit icke-offentliggjort. I den engelskspråkiga versionen används uttrycket "unpublished". I andra länder än de nordiska länderna gör upphovsrättslagstiftningen ingen skillnad mellan "utgivning" och "offentliggörande". Båge motsvarar innebörden i ordet "published". I den finska översättningen av direktivet har ordet "utgiven" använts i vidsträckt betydelse. För att begränsa antalet verk som rättigheten omfattar har det i förslaget som villkor för att komma i åtnjutande av skydd satts att verket skall vara tidigare utgivet och icke-offentliggjort.

I direktivet fastställs inte i vilket land utgivna eller offentliggjorda verk rätten kan åberopas. Den föreslagna bestämmelsen omfattar vilka som helst utgivna eller offentliggjorda verk.

Bestämmelser har inte heller utfärdats om vilken kategori av personer som kan komma i åtnjutande av denna rättighet. Det bör antas att man genom skyddstidsdirektivet vill reglera unionsmedborgarnas rättigheter. Genom EES-avtalet utsträcker sig verkan av direktivet även till medborgare i de stater som är parter i EES-avtalet. Med stöd av 65 § kan republikens president på villkor om ömsesidighet utfärda bestämmelser att tillämpa lagen på tredje land. Eftersom man inte kan vara säker på ömsesidighet är det skäl att fastslå tillämpningsområdet i lag. Därför föreslås att till lagen fogas en ny 63 a §, enligt vilken stadgandena i 44 a § tillämpas på medborgare i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och per-

soner som är varaktigt bosatta i en sådan stat samt juridiska personer med hemort i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Personer som när villkoren fylls ger ut eller offentliggör ett verk kommer i åtnjutande av upphovsmannens ekonomiska rättigheter. Om dessa rättigheter stadgas i lagens 2 §, till vilken hänvisas i den föreslagna 44 a §. Rättigheterna begränsas av stadgandena i 2 kap.

Rättigheterna enligt den föreslagna 44 a § motsvaras av upphovsmannens ekonomiska rättigheter i upphovsrättslagen. Det är dock inte fråga om upphovsrätt utan om en särskild rätt av ett säreget slag. På denna rätt tillämpas inte Bernkonventionen. Enligt lagens 65 § kan rättigheten beviljas personer från tredje land endast under förutsättning av ömsesidighet.

2.6. Vissa andra frågor

Förutom de bestämmelser för vilka redogjorts ovan ingår i skyddstidsdirektivet vissa andra bestämmelser som inte föranleder något behov att ändra lagen.

Artikel 5 innehåller särskilda bestämmelser om skyddstiden i det fall att medlemsstaterna föreskriver skydd för kritiska och vetenskapliga utgåvor av verk som inte längre skyddas av upphovsrätt. Sådana stadganden finns inte i den finska lagen, varför artikeln inte föranleder några lagändringar.

Artikel 7 gäller skydd i förhållande till tredje land. Finland och de övriga medlemsstaterna i EU har anslutit sig till Bernkonventionen och världskonventionen om upphovsrätt. I fråga om närstående rättigheter regleras det internationella skyddet för utövande konstnärer, fonogramproducenter och rundradioorganisationer av Romkonventionen och skyddet för fonogramproducenter dessutom av fonogramkonventionen i Geneve. I dessa konventioner har staterna förbundit sig att medge skydd för objekt som har sitt ursprung i en annan konventionsstat. Principen baserar sig allt som ofta på nationell behandling vilket särskild i fråga om upphovsrättslig skyddstid är ett avsevärt undantag.

Om ett verks ursprungsland enligt Bernkonventionen är ett tredje land och om upphovsmannen till verket inte är medborgare i en medlemsstat, skall enligt punkt 1 i artikeln den

skyddstid som föreskrivs av medlemsstaterna löpa ut den dag då det skydd som gäller i verkets ursprungsland löper ut. Skyddstiden får inte överstiga den tid som fastställs i artikel 1. Detta grundar sig på en bestämmelse i artikel 7.8 i Bernkonventionen om s.k. jämförelse mellan skyddstiderna. Enligt bestämmelsen fastställs skyddstiden alltid enligt lagstiftningen i det land där skydd krävs. Om lagstiftningen i detta land inte föranleder något annat, är skyddstiden dock inte längre än i verkets ursprungsland. Om en stat som omfattas av Bernkonventionen har en skyddstid som är längre än i ett visst verks ursprungsland, finns det möjlighet att medge detta verk en längre skyddstid enligt lagstiftningen i detta land som grundar sig på principen om nationell behandling eller förkorta skyddstiden så att den motsvarar skyddet i ursprungslandet. I IV artikeln i världskonventionen om upphovsrätt finns en bestämmelse som avser detsamma.

När Finland bringade i kraft Bernkonventionen och världskonventionen om upphovsrätt utnyttjade Finland denna möjlighet till ömsesidighet i fråga om skyddstiden. Enligt 2 § i förordningen om bringande i kraft av den i Paris år 1971 revirerade Bernkonventionen för skydd av litterära och konstnärliga verk och om ikraftträdandet av lagen om godkännande av vissa bestämmelser i konventionen (771/86) beviljas skydd enligt Finlands lag inte för sådana verk för vilka skyddet enligt lagen i ursprungslandet har upphört. I 2 § i förordningen om bringande i kraft av den i Paris år 1971 reviderade världskonventionen om upphovsrätt och om ikraftträdandet av lagen om godkännande av vissa bestämmelser i konventionen (773/86) finns ett motsvarande stadgande enligt vilket en jämförelse mellan skyddstiden görs mellan finsk lag och lagen i det land där verket gavs ut och i fråga om outgivna verk lagen i det land där verkets upphovsman är medborgare. Enligt skyddstidsdirektivet har EU:s medlemsstater inte mera möjlighet att föreskriva något annat. Den finska lagen motsvarar kravet i direktivet.

I punkt 2 i artikeln finns en bestämmelse som i fråga om närstående rättigheter motsvarar bestämmelsen i punkt 1. Enligt den skall skyddstiden enligt artikel 3 i direktivet tillämpas även om de rättsinnehavare som medlemsstaterna har medgett skydd inte är medborgare i gemenskapen. Skyddets giltighetstid upphör dock senast vid samma tidpunkt som skyddet i

det tredje land där rättsinnehavaren är medborgare. Skyddstiden får inte vara längre än de skyddstider som föreskrivs i artikel 3. Slutligen bestäms att det sagda inte begränsar medlemsstaternas internationella åtaganden.

Sistnämnda bestämmelse kommer sig därav att särskilt i den grundläggande konventionen för närstående rättigheter, Romkonventionen, inte finns någon allmän bestämmelse om jämförelse mellan skyddstiderna. Denna fråga blir på nytt aktuell i utredningen angående artikel 7.3 i direktivet.

I punkt 3 finns en bestämmelse enligt vilken medlemsstaterna kan föreskriva en längre skyddstid än vad som föreskrivs i artikel 7.1 och 7.2, om de vid tiden för direktivets utfärdande beviljar en sådan skyddstid för att fylla sina internationella åtaganden. Ett längre skydd kan beviljas tills de internationella överenskommelser har upphört som gäller skyddets giltighetstider. Med vissa reservationer beviljar Finland lagenligt skydd för utövande konstnärer, fonogramproducenter och rundradioorganisationer som hör till länder som undertecknat Romkonventionen. I fråga om sådana rättigheter om vilka det finns bestämmelser i Romkonventionen finns det inga generella möjligheter att jämföra skyddstiderna. I 2 § 4 mom. i förordningen om bringande i kraft av den internationella konventionen om skydd för utövande konstnärer, framställande av fonogram samt radioföretag (56/83) har Finland på det sätt som artikel 16 i Romkonventionen tillåter begränsat endast rätten till ersättning och giltighetstiden enligt artikel 12 så att de motsvarar bestämmelserna i den konventionsstat där ljudet första gången togs upp.

Enligt artikel 7.3 i skyddstidsdirektivet kan Finland fortfarande bevilja andra rättigheter enligt konventionen skyddstid som motsvarar den nationella lagen, trots att objektets skydd i ursprungslandet redan har upphört. Detta baserar sig på hänvisningen i slutet av punkt 2 till medlemsstaternas internationella åtaganden.

Artikel 7 i direktivet gäller skydd i förhållande till tredje land. Direktivet saknar dock uttryckliga bestämmelser om skyddets tillämpning i EU:s medlemsstater. Såsom i samband med artikel 4 konstaterats bör man anta att direktivet är avsett att reglera sådana personers och skyddsobjekts rättigheter som har sitt ursprung i EU:s medlemsstater. Genom EES-avtalet utsträcker sig även detta till EES-

länderna. Vid tidpunkten för denna proposition saknas uppgifter om alla EES-länder beviljar finländska rättsinnehavare eller objekt vars rättigheter har sitt ursprung i Finland de skyddstider som direktivet förutsätter. Huvudprincipen enligt den finska lagen är en jämförelse av skyddstiderna på de punkter som de internationella överenskommelserna tillåter. En avvikelse från ömsesidigheten skulle förutsätta att därom stadgas genom lag. Ett sådant förslag har inte tagits in i propositionen.

Den upphovsrättsliga skyddstiden beräknas från utgången av det år då upphovsmannen avlidit. Enligt ordalydelsen i direktivet gäller skyddet i 70 år efter upphovsmannens död. I fråga om de närstående rättigheterna beräknas skyddstiden på motsvarande sätt från utgången av det år då verket framfördes, togs upp, utgavs eller offentliggjordes. I direktivet hänvisas endast till tidpunkten för dessa händelser. I artikel 8 finns dock en bestämmelse om hur giltighetstiden skall beräknas. De skyddstider som föreskrivs beräknas från den 1 januari det år som följer på den händelse som ger upphov till skyddet. Detta gäller såväl upphovsrätten, för vilken den tidpunkt som avgör giltighetstiden är upphovsmannens död, som de närstående rättigheterna. Skyddstiderna enligt den finska upphovsrättslagen beräknas från utgången av det år händelsen ägde rum, varför de i detta hänseende motsvarar kravet i direktivet.

Enligt artikel 9 begränsar skyddstidsdirektivet inte medlemsstaterna att tillämpa stadgandena om de moraliska rättigheterna. Bestämmelsen föranleder inte några åtgärder.

Genom artikel 11 upphävs artikel 8 i direktiv 91/250/EEG och artikel 11 och 12 i direktiv 92/100/EEG. Bestämmelsen i det förstnämnda direktivet gäller skyddets giltighetstid i fråga om datorprogram. Det sistnämnda direktivet gäller uthyrnings- och utlåningsrättigheter och vissa närstående rättigheter. I artikel 11 i det s.k. uthyrningsdirektivet ingick bestämmelser om skyddstiden för upphovsrätt och i artikel 12 bestämmelser om skyddstiden för närstående rättigheter. Den upphovsrättsliga skyddstiden knöts till de skyddstider som anges i Bernkonventionen. I enlighet med Romkonventionen fastställdes minimiskyddstiden för närstående rättigheter till 20 år från den relevanta händelse som gav upphov till beräkningen av skyddstiden. Upphävandet av dessa artiklar föranleder inget behov att ändra lagen i Finland.

2.7. Tillämpning i tiden

I punkt 1 i artikel 10 i skyddstidsdirektivet bestäms att om den skyddstid som är längre än den motsvarande skyddstid som föreskrivs i detta direktiv redan löper i en medlemsstat på den dag som avses i artikel 13.1 skall detta direktiv inte medföra att skyddstiden förkortas i den medlemsstaten. Datumet enligt artikel 13.1 är den 1 juli 1995.

Upphovsrättens skyddstid enligt den finska lagen förkortas på grund av de ändringar som föreslagits uppenbarligen i tre fall.

Upphovsrätten till filmverk upphör enligt upphovsrättslagen i Finland för närvarande 50 år efter den sist avlidne upphovsmannens död. Efter ändringarna i direktivet upphör skyddet 70 år efter dödsåret för den sist avlidna person som nämns i artikel 2.2. I princip är det möjligt att någon annan upphovsman till en film, exempelvis upphovsmannen till datorgrafik eller datoranimation lever så länge att skyddstiden som beräknas från hans dödsår är längre än vad direktivet föreskriver.

Skyddstiden för ett offentliggjort verk bestående av delar utan angivelse av upphovsmannens namn eller pseudonym beräknas enligt lagens 44 § 1 mom. från det år då den sista delen offentliggjordes. I enlighet med artikel 1.5 föreslås att giltighetstiden för skyddet för ett anonymt verk som ges ut eller offentliggörs i delar beräknas särskilt för varje del. Skillnader i skyddstider kan enligt dessa bestämmelser vara avsevärd när det gäller en lång fortgående serie.

Skyddstiden för ett icke-offentliggjort och anonymt verk är för närvarande evig. Enligt artikel 1.6 föreslås i lagens 44 § 3 mom. att skyddstiden för sådana verk skulle upphöra 70 år efter det år då verket skapades. Avsikten med bestämmelsen i direktivet är att avbryta en evig skyddstid.

I propositionen föreslås inte något stadgande enligt vilket skyddstiden i nämnda fall inte förkortas. Det är fråga om fall av ytterst liten betydelse. I fråga om skyddstiden för filmverk minskas betydelsen av en eventuell förkortning av att skyddstiden i varje fall beräknas från den längst levande av flera upphovsmän. I fråga om seriepublikationer minskas betydelsen av en eventuell förkortning av skyddstiden av att det i allt sällsyntare fall publiceras seriepublikationer utan angivelse av upphovsmännens namn eller signatur. För att avbryta en evig skyddstid

för ett icke offentliggjort och anonymt verk talar principiella skäl. De i upphovsrättslagstiftningen föreskrivna skyddsformerna är tidsbundna. De eviga skyddstider som förekommit i lagstiftningen har redan tidigare avbrutits eftersom det inte finns några rättspolitiska grunder för dessa.

Enligt punkt 2 i artikel 10 skall skyddstiderna enligt direktivet tillämpas på alla verk och objekt som då direktivet genomförs nationellt åtnjuter skydd åtminstone i en medlemsstat.

Syftet med denna bestämmelse är att på ett skäligt sätt samordna den situation där skyddstiden i medlemsstaterna är av olika längd och skyddsobjektet i ett land är fritt och i ett annat skyddat. I de flesta av EU:s medlemsstaterna är den upphovsrättsliga skyddstiden i enlighet med Bernkonventionen 50 år från upphovsmannens dödsår. Tyskland har dock en skyddstid på 70 år, Spanien 60 år och Frankrike i fråga om tonkonstverk 70 år. Mellan Tyskland och något annat EU-land som medger en skyddstid på 50 år råder för närvarande en situation där ett visst verk i Tyskland ännu åtnjuter skydd men i ett annat EU-land är fritt. Detta leder till att utnyttjandet av ett verk, exempelvis framställning av kopior av böcker, grammofonskivor och filmer är fritt. Förlags- och framställningsverksamhet är mera lönande i ett land där skyddet inte gäller. Detta minskar betydelsen av den längre skyddstiden i ett land som beviljar en längre skyddstid.

Avsikten med artikel 10.2 var att arrangera rättigheterna så att verk i länder med längre skyddstid skulle ha möjlighet att inom EU:s hela territorium åtnjuta samma skyddstid som ursprungslandet. I länder med lång skyddstid skulle man i fråga om verk från andra länder iakta en jämförelse mellan skyddstiderna. Om skyddet i ursprungslandet upphört är verket även fritt i länder med lång skyddstid. Denna lösning skulle respektera nämnda tre länders långa skyddstid. Det skulle inte existera något behov att flytta exempelvis förlagsverksamheten i fråga om en viss bok utanför Tyskland gränser.

Et avgörande av Europeiska gemenskapens domstol av den 20 oktober 1993 som gällde den engelska musikern Phil Collins rättigheter har dock väsentligt ändrat verkningarna av skyddstidsdirektivet. Skyddstidsdirektivet utfärdades den 29 oktober 1993, och i det politiska beslutsfattandet var det inte möjligt

att i direktivet beakta verkningarna av domstolens avgörande.

I fallet Phil Collins prövade domstolen lagens tillämpning i Tyskland i en situation där i Tyskland spreds fonogram av en upptagning som tagits upp utan hans samtycke av en konsert som Phil Collins höll i Förenta Stater-na 1983. Lagen i Tyskland medger sådana utövare som är tyska medborgare skydd mot sådan spridning. Lagen medger inte sådant skydd åt andra länders medborgare och exempelvis Romkonventionen som gäller skydd för utövande konstnärer förpliktat inte därtill.

Phil Collins förde saken till gemenskapens domstol och ansåg att den tyska lagen diskriminerar honom på basis av medborgarskap. Han hänvisade till dåtida artikel 7 i fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen. Artikel 6 motsvarade exakt nuvarande artikel 6 efter de ändringar som gjordes genom fördraget om Europeiska unionen. Artikel 6 förbjuder all diskriminering på basis av medborgarskap.

Domstolen ansåg att upphovsrätten och de närstående rättigheterna hör till tillämpningsområdet för bestämmelsen om förbud mot diskriminering i grundstadgan. Det bör observeras att fallet direkt gällde endast Phil Collins närstående rättigheter i hans egenskap av utövande konstnär.

Förbudet mot diskriminering har enligt domstolen en direkt tillämplig verkan. Domstolen ansåg dessutom med hänvisning till det nämnda att bestämmelsen om förbud mot diskriminering hindrar medlemsstaterna att i sin nationella lagstiftning vägra rättsinnehavarna rättskydd som de ger sina egna medborgare, enbart på den grund att rättsinnehavarna är medborgare i en annan medlemsstat.

Avgörandet gäller således alla skyddsformer där beviljandet av rättigheterna grundar sig på medborgarskap.

Avgörandet har i fråga om skyddstiderna och tillämpningen av skyddstidsdirektivet sådana verkningar som man inte kunde ha förutspått. Enligt artikel 10.2 i direktivet skall skyddstid beviljas sådana verk och andra objekt som åtnjuter skydd åtminstone i en medlemsstat. Eftersom beviljande av upphovsrätt enligt de nationella lagarna huvudsakligen grundar sig på medborgarskap skall det skydd på 70 år som den tyska lagen medger, enligt fallet Phil Collins i Tyskland gälla praktiskt taget alla verk med ursprung i ett EU-land.

Därigenom åtnjuter sådana verk skydd åtminstone i en medlemsstat i EU. I andra medlemsstater skall dessa verk åtnjuta den skyddstid som fastställts i artikel 10.2 i skyddstidsdirektivet. Resultatet är att i fråga om alla skyddstider som grundar sig på medlemskap skall i alla länder medges den längsta skyddstid som beviljas i något EU-land.

Exempelvis alla sådana verk som blivit fria på 1980-talet enligt Finlands lag åtnjuter skydd i Tyskland. Skydd bör sålunda medges i Finland och i alla andra EU-länder. Även EES-länderna omfattas av bestämmelsen om förbud mot diskriminering enligt åtagandena i EES-avtalet och bestämmelsen i artikel 4 i EU:s grundstadga.

Även friblivna verk skall medges en skyddstid på 70 år. Verkningarna av skyddet gäller enhetligt varje upphovsmans alla verk. Verk som blivit fria under de senaste 20 åren skall enligt propositionen åtnjuta nytt skydd när den föreslagna lagen träder i kraft och skyddstiden förlängs. Ett verk som blivit fritt för 19 år sedan skall få 1 års skydd. Verk som blivit fritt för 1 år sedan skall få ett skydd på 19 år. Verk som blir fria vid nästa årsskifte skall få en förlängning av skyddstiden på fulla 20 år. Under följande 20 år blir inte ett enda verk som i dag åtnjuter skydd fritt.

Konklusionen av artikel 10.2 i direktivet och verkningarna av fallet Phil Collins är att det finns skäl att föreslå en förlängning av skyddstiderna till fullo enligt längden på skyddstiderna i direktivet. I propositionen föreslås inte någon förlängning med tillbakagående verkan av skyddet enbart för verk och andra objekt i länder med lång skyddstid utan även i fråga om objekt med ursprung i Finland och de övriga EES-länderna. Detta är även en lösning som grundar sig på skälighetsprincipen. Det vore rätt säreget om man i Finland för de egna verken, för den tid under vilken skyddstiderna skulle bli de samma (för upphovsrättens del 20 år), skulle bevilja kortare skyddstid än för verk med t.ex. tyskt ursprung.

Det står klart att det inte är skäl att utan ömsesidighet bevilja objekt med ursprung i tredje land det fulla skydd som föreslås i enlighet med direktivet. Det kan antas att ömsesidigheten genomförs mellan EES-länderna och Finland och att de övriga EES-länderna beviljar objekt med ursprung i Finland motsvarande skyddstid som föreslås i Finland.

Verkningarna av fallet Phil Collins gäller

de skyddsformer för vilka det internationella anslutningskriteriet är rättsinnehavarens medborgarskap. Efter ändringarna av den 24 mars 1995 i upphovsrättslagen gäller medborgarskap eller något därmed jämförbart kriterium som grund för de närstående rättigheterna endast i fråga om rundradioorganisationernas rättigheter. Detta kriterium bekräftas av Romkonventionen. Medborgarskapskriteriet som antogs i fråga om utövande konstnärer och fonogramproducenter i samband med en lagändring 1991 upphävdes.

I de övriga EES-länderna medges skydd för de närstående rättigheterna i allmänhet på basis av medborgarskap. Finland torde inte kunna låta bli att bevilja innehavare av närstående rättigheter lagstadgat skydd i fråga om längden på skyddstiden även för framföranden och fonogram som tagits upp i andra EES-länder. I propositionen föreslås sålunda inte någon ändring i lag eller förordning genom vilken skyddet för EES-länder begränsas. En särskild förordning om tillämpningen av närstående rättigheter på vissa skyddsobjekt med ursprung i EES-länder har utfärdats den 21 april 1995 (574/95).

Utövande konstnärer och fonogramproducenter har enligt 47 § upphovsrättslagen rätt till ersättning när en upptagning används i radio- eller televisionsutsändningar eller vid något annat offentligt framförande. Då det stadgades om ersättningsrätt i upphovsrättslagen 1961, togs det i 72 § 1 mom. andra meningen in ett övergångsstadgande enligt vilket radio- och televisionsföretag för utsändning utan vederlag har rätt att använda en upptagning som det förvärvat innan lagen trädde i kraft. Bestämmelser om ersättningsrätt har senare tagits in i artikel 8 i uthyrningsdirektivet. I artikel 12 i uthyrningsdirektivet fanns egna bestämmelser om giltighetstiden för de rättigheter som anges i direktivet. Dessa bestämmelser har upphävts genom skyddstidsdirektivet, såsom konstaterats ovan. Längden på rättigheterna för utövande konstnärer och fonogramproducenter, inklusive denna ersättningsrätt, skall vara 50 år. Det övergångsstadgande som ingår i andra meningen i 72 § 1 mom. i upphovsrättslagen står till denna del i strid med direktivet och föreslås bli upphävt.

I januari 1995 lämnade EU-kommissionen rådet en intern utredning om Phil Collins-fallets verkningar på upphovsrätten och de

närstående rättigheterna. Utredningen stöder de konklusioner för vilka redogjorts ovan.

Enligt punkt 3 i artikeln 10 inverkar tillämpningen av skyddstidsdirektivet inte på handlingar som inträffat före det datum som avses i artikel 13.1. Medlemsstaterna bör utfärda de bestämmelser som särskilt behövs för att skydda rättigheter från tredje land. Verkningarna av dessa bestämmelser behandlas nedan i punkten som gäller övergångsstadganden.

I punkt 4 och 5 finns bestämmelser om tillämpning i tiden av bestämmelserna av artikel 2.1. Enligt sistnämnda artikel anses huvudregissören till ett filmverk eller audiovisuellt verk som verkets upphovsman eller en av dess upphovsmän. Medlemsstaterna kan låta bli att tillämpa nämnda bestämmelse på filmverk eller audiovisuella verk som skapats före den 1 juli 1994. Vidare kan medlemsstaterna bestämma om ett datum för genomförandet av denna bestämmelse, som inte får vara senare än den 1 juli 1997. Som konstaterats vid behandlingen av artikel 2.1 anses huvudregissören till ett filmverk eller ett audiovisuellt verk i Finland undantagslöst som verkets upphovsman. Sålunda föranleder artikel 10.4 och 10.5 inte något behov av att ändra lagen.

2.8. Tidigare avtal om överlåtelse av upphovsrätt eller närstående rättigheter

Enligt punkt 26 i ingressen till skyddstidsdirektivet skall en medlemsstat kunna utfärda bestämmelser om tolkning, anpassning och vidare genomförande av sådana avtal om utnyttjande av skyddade verk och andra skyddsobjekt som ingåtts före den förlängning av skyddstiden som detta direktiv medför. I propositionen föreslås inte stadganden om tolkning av avtalen eller om något annat ingrepp i innehållet i avtalen mellan rättsinnehavarna och de som utnyttjar verken eller de övriga skyddsobjekten. Av skyddets uppkomst enligt direktivet och ändringarna i skyddstiden följer dock vissa frågor som i praktiken bör lösas.

Den första frågan av betydelse är vem den på nytt uppkomna upphovsrätten eller närstående rättigheten tillkommer om rättsinnehavaren eller dennes arvingar under skyddets giltighetstid har överlåtit alla rättigheter eller någon betydande rättighet genom förlagsavtal eller

något annat avtal till en förläggare eller någon annan användare. Avtalet har i detta fall förfallit när skyddstiden upphör i samband med att avtalsobjektet, dvs. den lagstadgade rättigheten, upphör att existera.

En annan relevant fråga är vem förmånen av skyddstidens förlängning tillkommer i en avtalssituation där skyddet inte har upphört. Särskilt betydelsefull blir frågan när skyddstiden lider mot sitt slut och skyddsobjektet fortfarande utnyttjas. Då kan en förlängning av skyddet med 20 år vara av särskilt stor ekonomisk betydelse både för arvtagarna till den ursprungliga rättsinnehavaren och andra förvärvare samt den som utnyttjar objektet.

I förarbetena till upphovsrättslagen finner man i någon mån ledning för en bedömning av motsvarande situationer. Den dåtida upphovsrättskommittén anförde under beredningen av nu gällande lag år 1953 att "det torde stå klart att när upphovsmannen överlät rätten till sitt verk, vare sig överlåtelsen är fullständig eller partiell, avser överlåtelsen, om något annat inte uttryckligen avtalats, den rättighet som varit gällande vid överlåtelsen och att en utvidgning av rättigheten exempelvis genom en lagändring inte skall tillkomma förvärvaren utan uphovsmannen. Naturligtvis kan ett avtal om överlåtelse ges en sådan innebörd att den omfattar alla kommande rättigheter till ett verk, vare sig de uppkommer genom en lagändring eller därför att lagens tillämpning utvidgas att gälla ett annat land samt även rätten att utnyttja verket på ett tidigare okänt sätt. Eftersom ett avtal av nämnda art vore rätt tillfälligt och kunde leda till en ganska oskäligen situation för uphovsmannen, har lagstiftning i vissa länder förklarat sådana avtal ogiltiga..." (se kommittébetänkande 1953:5, s. 34 och 63—65).

Därefter förklarade kommittén att det faktum att något stadgande om ogiltighet inte togs in i förslaget inte berodde på olika åsikter utan på att en oskälighet som berott på oväntade och betydande förändringar i omständigheterna kan rättas till enligt ett stadgande om möjligheten att göra avtal skäligen. Detta till lagen sedermera fogade skälighetsstadgande har senare upphävts, och även bedömningen av skäligheten i upphovsrättsliga avtal grundar sig på de allmänna stadgandena i lagen om rättshandlingar.

Även i nuvarande situation följer utvärderingen av avtals betydelse de redovisade rikt-

linjerna. Stadgandena om de upphovsrättsliga rättigheterna har utfärdats till förmån för den ursprungliga rättsinnehavaren. Utgångspunkten är alltså att en rättighets uppkomst på nytt eller förlängda skyddstider för en rättighet tillkommer de lagstadgade rättsinnehavarna.

Rättsinnehavaren kan genom avtal överlåta sina rättigheter helt eller delvis. Härvid bör det antas att avtalen gjorts för en viss skyddstid utgående från rättigheterna enligt gällande lag. Om parterna till avtalet fogat ett villkor för den händelse att skyddstiden förlängs eller sedan skyddet löpt ut uppkommer på nytt, måste man bedöma och med tolkning av avtalet sluta sig till om avtalet är giltigt.

Parternas intentioner är avgörande när avtalet sluts. Att detaljerat visa avsikten med ett avtal försvåras naturligtvis av att avtal som gäller friblivna verk är över 50 år gamla, om inte det är fråga om senare avtal slutna av arvingarna. I sådana fall att skyddstiden lider mot sitt slut bör man på motsvarande sätt granska villkoren i avtalet och parternas intentioner i syfte att avgöra om en förlängd skyddstid förlänger avtalet till förmån för den som förvärvat rättigheterna eller för uphovsmannen.

I sådana fall då ifrågavarande utvidgning av rättigheterna kommer rättsinnehavarna till godo leder i praktiken till en mångfald av beklagliga svårigheter för dem som utnyttjar rättigheterna. Så är det särskilt i de fall där det inte klart kan påvisas att parternas avsikt varit att eventuella utvidgningar av rättigheterna tillkommer den som förvärvat rättigheterna. Ett utnyttjande av skyddsobjekt kan bli till och med omöjligt om det är komplicerat att ta reda på rättsinnehavarens arvingar eller om man inte får till stånd ett nytt avtal med påträffade arvingar. Skyddstidsdirektivets syfte är dock klart. EU:s medlemsstater är förpliktade att medge ett skydd enligt direktivet.

Avtalspraxis när det gäller överlåtelser av uphovsrätten varierar och har varierat på olika områden. På en del områden har avtalen av tradition varit avsevärt heltäckande. I vissa fall kan man då rentav anta att avtalsvillkoren och de betalda ersättningarna inte skulle ha varit annorlunda även om skyddstiden hade varit 70 år. På sådana områden är det klokt att i praktiken omfatta ett sådant antagande att den utvidgning av rättigheterna som nu är

aktuell i fråga om tidigare överlåtna rättigheter kommer den mottagande avtalsparten till godo.

Frågor som måste avgöras uppstår också i situationer där förvaltningen av rättigheterna har ordnats via en gemensam övervakningsorganisation. Dessa organisationer bevakar rättigheterna för en stor upphovsmannagrupp och rättigheterna gäller ett stort antal verk. Inom deras verksamhetsområde kan förekomma en hel del fall då ett verk börjar åtnjuta skydd på nytt eller det uppstår frågan om ett avtal skall fortsätta när skyddstiden förlängs. Med tanke på den gemensamma bevakningen av rättigheterna kan det i vissa fall vara förnuftigt att rättsinnehavarna inom organisationen beslutar om en viss linje i tolkningen av avtalen. Dessa linjeuppgörelser bör grunda sig på en noggrann utredning av den avtalspraxis som råder på området. I sådana fall är det inom organisationen t.ex. med tanke på ersättningsavräkningarna nödvändigt att verk för verk utreda endast sådana situationer då rättsinnehavaren eller den avtalspart som nyttjar verk på goda grunder bestrider linjeuppgörelsens giltighet i fråga om ett visst avtal.

När stridigheter angående tolkning av avtal avgörs vid domstol, tillämpar domstolen normala regler som gäller bevisbördan. En upphovsman eller en instans som ger en tolkning som avviker från det som är hävdvunnen praxis på området torde sålunda vara skyldig att bevisa sitt påstående.

Finland har i sin internationella verksamhet under de senaste åren motsatt sig en förlängning av skyddstiden såväl av principiella som politiska skäl och bland annat av de praktiska skäl som anförts ovan. Särskilt kritiskt har Finland förhållit sig till att en stor mängd verk och andra objekt på nytt skulle komma i åtnjutande av skydd.

3. Propositionens organisatoriska och ekonomiska verkningar

Propositionen har inga organisatoriska verkningar, inte heller några verkningar på statsbudgeten.

4. Beredningen av propositionen

Förslagen till de ändringar i upphovsrättslagen som skyddstidsdirektivet förutsätter har

beretts i den av undervisningsministeriets tillsatta upphovsrättskommission som började sitt arbete 1992. Till kommissionens uppgifter hör beredningen av de ändringar i den nationella lagstiftningen och övriga åtgärder som den europeiska integrationen gett upphov till.

Tillämpningen och tolkningen av skyddstidsdirektivet har behandlats i förhandlingarna mellan de nordiska ministerier som har ansvar för upphovsrätt. Målet har varit att tillämpningen av direktivet skall vara så enhetlig som möjligt i alla viktiga frågor. Tolkningen av direktivet har även behandlats hösten 1994, och i januari 1995 i den upphovsrättsliga arbetsgrupp som tillsatts av Europeiska gemenskapernas råd.

Upphovsrättskommissionen ordnade den 24 mars 1995 en omfattande hearing utgående från sitt förslag som utarbetats i form av regeringsproposition. Ett skriftlig utlåtande om utkastet till förslag gavs av Tidskrifternas Förbund r.f., Upphovsrättsföreningen för utövande artister och ljudupptagningsproducenter Gramex r.f., MTV Oy, Finska musikförlagsföreningen r.f., Tidningarnas Förbund r.f., Finlands Filmregissörers förbund (Selo) r.f., Suomen Kirjailijaliitto r.y., Finlands Förlagsförening r.f., Finlands Musikerförbund r.f., Finlands Dramatikerförbund r.f., Finlands skiv- och videoproducenter SVP r.f., Säveltäjien Teokijänoikeustoimisto Teosto r.y., Säveltäjät ja Sanoittajat ELVIS r.y., Statens konstmuseum och Rundradion Ab. Utlåtandena koncentrerade sig särskilt på övergångsstadgandena samt på frågan om till vilka de åter uppkomna eller förlängda rättigheter hör.

Undervisningsministeriet har dessutom ordnat sammanträden med företrädare för sådana institutioner och organisationer som ändringarna i skyddstider praktiskt sätt direkt mest gäller.

5. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll

Efter att de ändringar som skyddstidsdirektivet förutsätter gjorts, motsvarar den upphovsrättsliga lagstiftningen i Finland till alla delar kraven i Europeiska gemenskapernas lagstiftning.

I rådets direktiv av den 14 maj 1991 om rättsligt skydd för datorprogram (91/250/EEG)

ingår i EES-avtalet med stöd av bilaga XVII till avtalet. Ändringarna som detta direktiv föranleder har genomförts genom ändringar i upphovsrättslagstiftningen (418/93 och 419/93), som bringades i kraft genom en förordning av den 1 januari 1994 (1395/93). Genom gemensamma EES-kommitténs beslut nr 7/94 om ändring av protokoll 47 och vissa bilagor till EES-avtalet fogades till bilaga XVII tre nya direktiv som gäller upphovsrätt. Dessa är uthyrningsdirektivet, rådets direktiv av den 27 september 1993 om harmonisering av vissa bestämmelser om upphovsrätt och närstående rättigheter avseende satellitsändningar och vidareändring via kabel (93/83/EEG, nedan satellitdirektivet) samt det nu aktuella skyddstidsdirektivet. Genom gemensamma EES-kommitténs beslut förband sig Finland att anpassa sin lagstiftning till direktiven. Vidare har Finland varit medlem av Europeiska unionen sedan den 1 januari 1995.

De ändringar som uthyrningsdirektivet och utlåningsdirektivet förutsatte genomfördes i

Finlands upphovsrättslag genom ovan nämnda lag av den 24 mars 1995, som träder i kraft den 1 maj 1995.

EG-rådet behandlar som bäst ett förslag till direktiv om rättsligt skydd för databaser. Kommissionen överlämnade förslaget den 15 april 1992. Europaparlamentet gav sitt utlåtande den 23 juni 1993, varefter kommissionen avlät ett reviderat förslag den 4 oktober 1993. Under våren 1995 har en fjärde kombinerad version färdigställts i rådets arbetsgrupp under Frankrikes ordförandeskap.

EU-kommissionen har under de senaste åren berett ett direktivförslag om harmonisering av betalningssystemen vid ersättning för kopiering för enskilt bruk med kassetter och bandningsapparater. Kommissionen har våren 1995 ordnat ett sammanträde för medlemsstaternas representanter, där man dryftade frågor i anslutning till ett direktiv om ersättning för vidareförsäljning av bildkonst. Vidare meddelade kommissionen 1994 att den överväger beredningen av ett direktiv om fotokopiering.

DETALJMOTIVERING

1. Lag om ändring av upphovsrättslagen

43 §. I enlighet med skyddstidsdirektivet föreslås att upphovsrätten skall gälla tills 70 år har förflutit efter upphovsmannens dödsår. Det föreslås att till paragrafen fogas ett specialstadgande om beräkning av skyddstiden för filmverk. Enligt detta skall skyddstiden beräknas från dödsåret för den sist avlidne av de i stadgandet uppräknade upphovsmännen.

44 §. I enlighet med direktivet föreslås att upphovsrätten till verk som har offentliggjorts utan att upphovsmannen blivit angiven med sitt namn eller sin allmänt kända pseudonym eller signatur skall gälla tills 70 år har förflutit efter det år då verket offentliggjordes. Det föreslås dessutom att paragrafen i enlighet med direktivet ändras så att giltighetstiden för ett verk som ges ut i delar räknas särskilt för varje del.

Det föreslås att ordalydelsen i 2 mom. ändras så att 43 § skall iakttas om upphovs-

mannens identitet kan fastställas inom den tid som anges i 1 mom.

I överensstämmelse med direktivet föreslås ett stadgande enligt vilket upphovsrätten för icke-offentliggjorda verk, vars upphovsman inte är känd, skall gälla tills 70 år har förflutit efter det år då verket skapades.

44 a §. Det föreslås att till lagen i enlighet med direktivet fogas en ny 44 a § enligt vilken den, som första gången ger ut eller offentliggör ett verk som tidigare inte givits ut eller offentliggjorts och som enligt finsk lag åtnjutit skydd och vars skydd har löpt ut, får rätt till verket enligt 2 §. Enligt bestämmelsen i direktivet föreslås att rätten skall gälla tills 25 år har förflutit från det år då verket gavs ut eller offentliggjordes.

45 §. Det föreslås att upphovsrätten för utövande konstnärer, vilken hör till de närstående rättigheterna, i enlighet med direktivet skall ändras i 45 § 2 mom. till att gälla från det år då framförandet ägde rum. Till momentet skall i enlighet med direktivet fogas ett stad-

gande enligt vilket skyddet för en upptagning av ett framförande, som ges ut eller offentliggörs medan skyddet är i kraft, skall gälla från det år då det upptagna framförandet första gången gavs ut eller offentliggjordes.

46 §. I enlighet med direktivet föreslås att till 1 mom., som gäller rättigheterna för en fonogramproducent, vilka hör till de närstående rättigheterna, fogas ett stadgande enligt vilket skyddet för en upptagning som ges ut eller offentliggörs medan skyddet är i kraft, skall gälla från det år då upptagningen första gången gavs ut eller offentliggjordes.

46 a §. I enlighet med direktivet föreslås att till 1 mom. som gäller rättigheterna för en filmproducent, vilka hör till de närstående rättigheterna, fogas ett stadgande enligt vilket skyddet för en upptagning som ges ut eller offentliggörs medan skyddet är i kraft, skall gälla från det år då upptagningen första gången gavs ut eller offentliggjordes.

63 a §. I paragrafen föreslås ingå ett stadgande om tillämpningsområdet för särskilda rättigheter som avses i den föreslagna 44 a § och som gäller tidigare icke utgivet eller icke offentliggjort verk. Enligt förslaget skall stadgandena i 44 a § tillämpas på medborgare i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och på personer som är fast bosatta i en sådan stat samt på juridiska personer med hemort i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

72 §. Det föreslås att den senare meningen stryks i 1 mom. Enligt den får radio- eller televisionsföretag för utsändning utan vederlag använda av företaget före den nuvarande lagens ikraftträdande förvärvade fonogram. Ersättningsrättigheten för utnyttjande av fonogram när det gäller utövande konstnärer och fonogramproducenter utsträcks till alla fonogram som skyddas enligt upphovsrättslagen i Finland.

2. Ikraftträdelse- och övergångsstadganden

Med tanke på tillämpningen av skyddstidsdirektivet är ikraftträdelse- och övergångsstadgandena av central betydelse. Deras betydelse framhävs av den exceptionella omständigheten att ett stort antal rättigheter till verk och skyddsobjekt på nytt uppkommer på basis av

direktivet, det tidigare nämnda fallet Phil Collins och de föreslagna lagändringarna.

I enlighet med artikel 13.1 i skyddstidsdirektivet skall EU:s medlemsstater före den 1 juli 1995 sätta i kraft de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att uppfylla direktivet. I enlighet därmed föreslås lagen träda i kraft den 30 juni 1995.

I 2 mom. i ikraftträdelse- och övergångsstadgandena föreslås stadgat att lagen även tillämpas på sådana verk som skapats innan denna lag träder i kraft. Detta motsvarar normal praxis i den upphovsrättsliga lagstiftningen där en lagändring när den träder i kraft tillämpas på alla skyddade verk och andra objekt.

Enligt 3 mom. i ikraftträdelse- och övergångsstadgandena tillämpas den nuvarande lagen på åtgärder som vidtagit och rättigheter som förvärvats innan den föreslagna lagen träder i kraft. Detta förslag motsvarar även normal praxis inom upphovsrättens område: på varje nyttjande av verk och andra skyddsobjekt tillämpas den lag som gäller när nyttjandet äger rum. Denna princip fastslås i den första meningen i artikel 10.3. Enligt den föreslagna lagen kan man exempelvis inte ställa några krav i fråga om nyttjandet av sådana verk eller andra skyddsobjekt som ägde rum när verken var fria innan den föreslagna lagen trädde i kraft.

På motsvarande sätt befattar sig den föreslagna lagen inte med avtal som slutits när den nuvarande lagen var i kraft och under förhållanden som rådde då. På dem tillämpas den lag som gällde när avtalen slöts.

I 4 mom. i de föreslagna ikraftträdelse- och övergångsstadgandena föreskrivs att exemplar av verk som framställts innan den föreslagna lagen trätt i kraft får fortfarande spridas och visas offentligt. Genom denna bestämmelse skyddas de tredje män som förfogar över verksexemplar som lagligen framställts enligt den tidigare lagen.

I 4 mom. i ikraftträdelse- och övergångsstadgandena stadgas vidare att lagens 19 § 2—4 mom. och 2 b kap. dock tillämpas även på exemplar som framställts innan lagen trätt i kraft. Rätten att bestämma om uthyrning av verk, utlåning av filmverk och datorprogram i maskinläsbar form samt rätten till ersättning för utlåning av verk beviljas enligt uthyrningsdirektivet även i fråga om tidigare framställda exemplar. Detsamma gäller även 2 b kap.

stadgat rätt till ersättning för vidareförsäljning av bildkonstverk.

I första meningen i 5 mom. ikraftträdelse- och övergångsstadgandena föreslås stadgat att den som innan denna lag träder i kraft genom att framställa exemplar av ett verk eller genom att göra verket tillgängligt för allmänheten på ett sätt som krävt omfattande åtgärder har börjat utnyttja ett sådant verk vars skydd har upphört innan denna lag träder i kraft får utan hinder av den föreslagna lagen avsluta det påbörjade nyttjandet i normal och med tanke på användningen behövlig omfattning före den 1 januari 2000.

Principen i de föreslagna stadgandena presenteras i punkt 27 i ingressen av direktivet enligt vilken medlemsstaterna skall ha möjligheten att föreskriva att den upphovsrätt och de närstående rättigheter som uppkommer då direktivet tillämpas i vissa fall inte kan medföra ersättningsskyldighet för en person som i god tro har börjat nyttja verk vid en tidpunkt då de inte varit skyddade.

Stadgandena skyddar tredje man och hans ekonomiska satsningar i en situation då nyttjandet av verket påbörjades när de var fria. Fria verk kan nyttjas av alla och när som helst. Till förslaget har tagits en tidsfrist för fortsatt fritt nyttjande, som i praktiken är fyra och ett halvt år.

Enligt de föreslagna övergångsstadgandena får användaren utan hinder av denna lag slutföra det påbörjade nyttjandet. Med detta avses exakt det sätt på vilket användaren har börjat nyttja verket. För användning av verket på något annat sätt måste användaren skaffa sig tillstånd av den som innehar rättigheterna. Det föreslås vidare att användningen får slutföras i sedvanlig och i den omfattning som normal användning kräver. En omfattning som klart överstiger de kommersiella behoven under en övergångstid är inte tillåten.

Enligt övergångsstadgandena kan tillgängliggörandet för allmänheten fortgå på föreslagna villkor om det sker på ett sätt som krävt avsevärda åtgärder. Med avsevärda åtgärder avses sådana verkliga ekonomiska insatser som uppträder i form av sådana satsningar i pengar eller omfattande arbetsinsatser som klart kan dokumenteras och påvisas. Avsikten är att skydda användaren när han i god tro har börjat nyttja ett verk.

Typiska exempel på ett sådant tillgängliggörande för allmänheten på basis av vilket nytt-

jandet av ett verk, sedan lagen trätt i kraft, kan fortgå fritt enligt övergångsstadgandet är film-, tv- och teaterproduktioner. De är produktioner vilkas offentliga framförande har föregåtts av åtgärder som krävt mycken tid och pengar. Deras offentliga framförande kan enligt övergångsstadgandet fortgå.

Sådant nyttjande som avses i övergångsstadgandet är exempelvis inte att framföra ett verk på konsert eller spela fonogram i radio- eller tv-sändningar eller att banda dem för användning i utsändningar. I sådana fall har användarens satsningar inte varit "avsevärda" åtgärder.

I andra meningen i 5 mom. i ikraftträdelse- och övergångsstadgandena föreslås stadgat att vad som sägs i första meningen även gäller den som vidtagit avsevärda åtgärder för att framställa exemplar av ett verk eller för att göra verket tillgängligt för allmänheten.

Syftet med denna bestämmelse är att skydda en sådan användare som vidtagit åtgärder att nyttja ett fritt verk. Nyttjandet kan i ett sådant fall börja efter det lagen trätt i kraft. På det tillämpas den begränsning som föreskrivits i 5 mom. första meningen angående tid, sätt eller omfattning av nyttjandet. Nyttjandet får vara av den art som klart kan härledas av de förberedande åtgärderna. Omfattningen skall vara på motsvarande sätt normal och motiverad med tanke på nyttjandet. Enbart en plan och mindre åtgärder, vilkas betydelse med tanke på användarens ekonomiska verksamhet inte är genomgripande, är inte tillräckliga. Syftet med stadgandet är att skydda användaren som i god tro inlett konkreta åtgärder för att nyttja verket.

Tidigare nämnda film-, tv- och teaterproduktioner är exempel på sådana förberedelser till nyttjande som avses i detta stadgande. För att åtgärderna skall vara avsevärda skall produktionen vara långt förberedd innan lagen träder i kraft. I dessa fall är det motiverat att såväl framställningen, framförandet som rundradieringen av ett exemplar som en upphovsrättslig bemärkelse är betydande kan äga rum efter det lagen trätt i kraft utan hinder av de nya stadgandena.

I 5 mom. föreslås vidare stadgat att lagens 19 § 2—4 mom. och 2 b kap. dock tillämpas även på sådana exemplar som framställs med stöd av 5 mom. första och andra meningen liksom även på sådana exemplar som framställts före den föreslagna lagens ikraftträdande.

Exemplar som framställts med stöd av första och andra meningen i 5 mom. får fortfarande spridas och visas offentligt. Exemplar som med stöd av dessa stadganden lagligt framställts får enligt förslaget fritt spridas även efter den 31 december 1999.

I ikraftträdelse- och övergångsstadgandets 6 mom. föreslås ingå ett stadgande enligt vilket sändarföretag under motsvarande övergångsperiod får fortsätta att i sina utsändningar nyttja sådana upptagningar, som är avsedda för dem, och i vilka ingår sådana verk som varit upphovsrättsligt fria men som nu kommer i åtnjutande av skydd.

Enligt 7 mom. tillämpas dessa ikraftträdelse- och övergångsstadganden på motsvarande sätt

på de rättigheter som stadgas i 45, 46 och 46 a §§. Orsaken till förslaget angående detta moment är att ikraftträdelsestadgandena tekniskt vore ytterst komplicerade om de skulle gälla både upphovsrätt och utövande konstnärers samt fonogramproducenters rättigheter. Hänvisningen till 46 a § upphovsrättslagen finns till för att den tid som förflyter mellan tidpunkten då en film första gången tas upp och tidpunkten då den ges ut eller offentliggörs påverkar den skyddstid som tillkommer producenten. Producentens rätt till en films första upptagning har nyligen stadgats vara 50 år räknat från upptagningen.

Med stöd av det ovan anförda föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av upphovsrättslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i upphovsrättslagen av den 8 juli 1961 (404/61) 43 och 44 §§, 45 § 2 mom., 46 § 1 mom., 46 a § 1 mom. och 72 § 1 mom.,

av dem 45 § 2 mom., 46 § 1 mom. och 46 a § 1 mom. sådana de lyder i lag av den 24 mars 1995 (446/95), samt

fogas till lagen nya 44 a och 63 a §§ som följer:

43 §

Upphovsrätt gäller intill utgången av sjuttionde året efter upphovsmannens, eller beträffande verk som avses i 6 §, den sist avlidne upphovsmannens dödsår. Upphovsrätt till filmverk gäller intill utgången av sjuttionde året efter dödsåret för den sist avlidne av följande personer: huvudregissören, filmmanusets författare, författaren till dialogen och komposi-

tören till musik som särskilt skapats för filmverket.

44 §

För ett verk som har offentliggjorts utan att upphovsmannen blivit angiven med sitt namn eller sin allmänt kända pseudonym eller signatur gäller upphovsrätten intill utgången av sjuttionde året efter det år då verket offentlig-

gjordes. Om verket ges ut i delar, räknas upphovsrättens giltighetstid särskilt för varje del.

Om upphovsmannens identitet kan fastställas inom den tid som anges i 1 mom., iakttas 43 §.

För ett icke-offentliggjort verk vars upphovsman inte är känd gäller upphovsrätten intill utgången av sjuttionde året efter det år då verket skapades.

44 a §

Den som första gången ger ut eller offentliggör ett verk som tidigare inte har givits ut eller offentliggjorts och som enligt finsk lag åtnjutit skydd och vars skydd har upphört får rätt till verket enligt 2 §. Rätten gäller intill utgången av tjugofemte året efter det år då verket gavs ut eller offentliggjordes.

5 kap.

Vissa upphovsrätten närstående rättigheter

45 §

Ett framförande som har tagits upp på en anordning som nämns i 1 mom. får inte utan konstnärens samtycke kopieras eller spridas till allmänheten förrän femtio år har förflutit från det år då framförandet ägde rum. Om en upptagning av framförandet ges ut eller offentliggörs inom nämnda tid, gäller skyddet intill utgången av femtionde året efter det år då det upptagna framförandet första gången gavs ut eller offentliggjordes.

46 §

En grammofonskiva eller annan anordning på vilken ljud har tagits upp får inte utan producentens samtycke kopieras eller spridas till allmänheten förrän femtio år har förflutit från det år då upptagningen ägde rum. Om upptagningen ges ut eller offentliggörs inom nämnda tid, gäller skyddet intill utgången av femtionde året efter det år då upptagningen första gången gavs ut eller offentliggjordes.

46 a §

Filmer eller andra anordningar på vilka rörliga bilder har tagits upp får inte utan producentens samtycke kopieras eller spridas

till allmänheten förrän femtio år har förflutit från det år då upptagningen ägde rum. Om upptagningen ges ut eller offentliggörs inom nämnda tid, gäller skyddet intill utgången av femtionde året efter det år då upptagningen första gången gavs ut eller offentliggjordes.

63 a §

Vad 44 a § stadgar tillämpas på medborgare i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, på personer som är fast bosatta i en sådan stat och på juridiska personer med hemort i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

72 §

Vad 66—68 §§ stadgar skall på motsvarande sätt tillämpas på en rättighet som åtnjuter skydd enligt ett stadgande i 5 kap.

Denna lag träder i kraft den 30 juni 1995.

Lagen tillämpas även på sådana verk som har skapats före denna lags ikraftträdande.

På åtgärder som vidtagits och på rättigheter som förvärvats innan denna lag träder i kraft tillämpas de stadganden som gällde vid ikraftträdandet.

Exemplar av verk som har framställts enligt gällande stadganden före lagens ikraftträdande får fortfarande spridas och visas offentligt. Stadgandena i 19 § 2—4 mom. och 2 b kap. tillämpas dock även på exemplar som framställts före lagens ikraftträdande.

Den som före denna lags ikraftträdande, genom att framställa exemplar av ett verk eller genom att göra verket tillgängligt för allmänheten på ett sådant sätt som krävt avsevärda åtgärder, har börjat nyttja ett sådant verk vars skydd har upphört innan denna lag trätt i kraft får utan hinder av stadgandena i denna lag avsluta det påbörjade nyttjandet i sedvanlig och med tanke på användningen behövlig omfattning före den 1 januari 2000. Vad som ovan stadgas om slutförande av påbörjat nyttjande gäller även den som under motsvarande förhållanden har vidtagit avsevärda åtgärder för att framställa exemplar av verk eller för att göra verket tillgängligt för allmänheten. Exemplar som har framställts med stöd av dessa stadganden får fortfarande spridas och visas offentligt. På dem tillämpas dock 19 § 2—4 mom. och 2 b kap.

Om ett verk ingår i en upptagning som sändarföretaget sedan skyddet upphört har tagit upp för att uttryckligen nyttjas i radio- och tv-sändningar och om upptagningen har gjorts före denna lags ikraftträdande, får verket fortfarande nyttjas i sändningar före den 1 januari 2000 utan hinder av vad som stadgas i

denna lag. I fråga om offentliga framföranden gäller detta även verk som ingår i upptagningar som innehåller film.

Vad som stadgas i 2—5 mom. tillämpas på motsvarande sätt på skyddsobjekt som avses i 45, 46 och 46 a §§.

Helsingfors den 28 april 1995

Republikens President
MARTTI AHTISAARI

Minister Claes Andersson

Lag

om ändring av upphovsrättslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i upphovsrättslagen av den 8 juli 1961 (404/61) 43 och 44 §§, 45 § 2 mom., 46 § 1 mom.,
46 a § 1 mom. och 72 § 1 mom.,
av dem 45 § 2 mom., 46 § 1 mom. och 46 a § 1 mom. sådana de lyder i lag av den 24 mars 1995
(446/95), samt
fogas till lagen nya 44 a och 63 a §§ som följer:

Gällande lydelse

43 §

Upphovsrätt gäller intill utgången av femtione året efter upphovsmannens eller, beträffande verk som i 6 § avses, den sist avlidne upphovsmannens dödsår.

44 §

För verk, som offentliggjorts utan att upphovsmannen blivit angiven med sitt namn eller sin allmänt kända pseudonym eller signatur, gäller upphovsrätten intill utgången av femtionde året efter det år, då verket offentliggjordes. Består verket av flera delar med inbördes sammanhang, räknas tiden från det år, då sista delen offentliggjordes.

Bli r upphovsmannen inom nämnda tid angiven såsom i 7 § är sagt eller visas, att han avlidit, innan verket offentliggjordes, gäller vad i 43 § är stadgat.

Föreslagen lydelse

43 §

Upphovsrätt gäller intill utgången av *sjuttionde* året efter upphovsmannens, eller beträffande verk som avses i 6 §, den sist avlidne upphovsmannens dödsår. *Upphovsrätt till filmverk gäller intill utgången av sjuttionde året efter dödsåret för den sist avlidne av följande personer: huvudregissören, filmmanusets författare, författaren till dialogen och kompositören till musik som särskilt skapats för filmverket.*

44 §

För ett verk som har offentliggjorts utan att upphovsmannen blivit angiven med sitt namn eller sin allmänt kända pseudonym eller signatur gäller upphovsrätten intill utgången av *sjuttionde* året efter det år då verket offentliggjordes. *Om verket ges ut i delar, räknas upphovsrättens giltighetstid särskilt för varje del.*

Om upphovsmannens identitet kan fastställas inom den tid som anges i 1 mom., iakttas 43 §.

För ett icke-offentliggjort verk vars upphovsman inte är känd gäller upphovsrätten intill utgången av sjuttionde året efter det år då verket skapades.

44 a §

Den som första gången ger ut eller offentliggör ett verk som tidigare inte har givits ut eller offentliggjorts och som enligt finsk lag åtnjutit skydd och vars skydd har upphört får rätt till verket enligt 2 §. Rätten gäller intill utgången av tjugofemte året efter det år då verket gavs ut eller offentliggjordes.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

Vissa upphovsrätten närstående rättigheter

45 §

Ett framförande som har upptagits på en anordning som nämns i 1 mom. får inte utan konstnärens samtycke kopieras eller spridas till allmänheten förrän 50 år har förflutit efter det år då framförandet upptogs.

45 §

Ett framförande som har tagits upp på en anordning som nämns i 1 mom. får inte utan konstnärens samtycke kopieras eller spridas till allmänheten förrän femtio år har förflutit från det år då framförandet ägde rum. Om en upptagning av framförandet ges ut eller offentliggörs inom nämnda tid, gäller skyddet intill utgången av femtionde året efter det år då det upptagna framförandet första gången gavs ut eller offentliggjordes.

46 §

En grammofonskiva eller annan anordning på vilken ljud har tagits upp får inte utan producentens samtycke kopieras eller spridas till allmänheten förrän 50 år har förflutit efter det år då upptagningen ägde rum.

46 §

En grammofonskiva eller annan anordning på vilken ljud har tagits upp får inte utan producentens samtycke kopieras eller spridas till allmänheten förrän femtio år har förflutit från det år då upptagningen ägde rum. Om upptagningen ges ut eller offentliggörs inom nämnda tid, gäller skyddet intill utgången av femtionde året efter det år då upptagningen första gången gavs ut eller offentliggjordes.

46 a §

Filmer eller andra anordningar på vilka rörliga bilder har tagits upp får inte utan producentens samtycke kopieras eller spridas till allmänheten förrän 50 år har förflutit efter det år då upptagningen ägde rum.

46 a §

Filmer eller andra anordningar på vilka rörliga bilder har tagits upp får inte utan producentens samtycke kopieras eller spridas till allmänheten förrän femtio år har förflutit från det år då upptagningen ägde rum. Om upptagningen ges ut eller offentliggörs inom nämnda tid, gäller skyddet intill utgången av femtionde året efter det år då upptagningen första gången gavs ut eller offentliggjordes.

63 a §

Vad 44 a § stadgar tillämpas på medborgare i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, på personer som är fast bosatta i en sådan stat och på juridiska personer med hemort i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

72 §

Vad i 66—68 §§ är sagt skall äga motsvarande tillämpning med avseende å rättighet, som skyddas genom föreskrift i 5 kap. Radio- eller

72 §

Vad 66—68 §§ stadgar skall på motsvarande sätt tillämpas på en rättighet som åtnjuter skydd enligt ett stadgande i 5 kap.

Gällande lydelse

televisionsföretag må dock för utsändning utan vederlag använda av företaget före denna lags ikraftträdande förvärvad grammofonskiva eller annan anordning, på vilken ljud upptagits.

Föreslagen lydelse

Denna lag träder i kraft den 30 juni 1995.

Lagen tillämpas även på sådana verk som har skapats före denna lags ikraftträdande.

På åtgärder som vidtagits och på rättigheter som förvärvats innan denna lag träder i kraft tillämpas de stadganden som gällde vid ikraftträdandet.

Exemplar av verk som har framställts enligt gällande stadganden före lagens ikraftträdande får fortfarande spridas och visas offentligt. Stadgandena i 19 § 2—4 mom. och 2 b kap. tillämpas dock även på exemplar som framställts före lagens ikraftträdande.

Den som före denna lags ikraftträdande, genom att framställa exemplar av ett verk eller genom att göra verket tillgängligt för allmänheten på ett sådant sätt som krävt avsevärda åtgärder, har börjat nyttja ett sådant verk vars skydd har upphört innan denna lag trätt i kraft får utan hinder av stadgandena i denna lag avsluta det påbörjade nyttjandet i sedvanlig och med tanke på användningen behövlig omfattning före den 1 januari 2000. Vad som ovan stadgas om slutförande av påbörjat nyttjande gäller även den som under motsvarande förhållanden har vidtagit avsevärda åtgärder för att framställa exemplar av verk eller för att göra verket tillgängligt för allmänheten. Exemplar som har framställts med stöd av dessa stadganden får fortfarande spridas och visas offentligt. På dem tillämpas dock 19 § 2—4 mom. och 2 b kap.

Om ett verk ingår i en upptagning som sändarföretaget sedan skyddet upphört har tagit upp för att uttryckligen nyttjas i radio- och tv-sändningar och om upptagningen har gjorts före denna lags ikraftträdande, får verket fortfarande nyttjas i sändningar före den 1 januari 2000 utan hinder av vad som stadgas i denna lag. I fråga om offentliga framföranden gäller detta även verk som ingår i upptagningar som innehåller film.

Vad som stadgas i 2—5 mom. tillämpas på motsvarande sätt på skyddsobjekt som avses i 45, 46 och 46 a §§.

RÅDETS DIREKTIV 93/98/EEG

av den 29 oktober 1993

om harmonisering av skyddstiden för upphovsrätt och vissa närstående rättigheter

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS RÅD HAR ANTAGIT
DETTA DIREKTIV

med beaktande av Fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen, särskilt artiklarna 57.2, 66 och 100a i detta,

med beaktande av kommissionens förslag¹,

i samarbete med Europaparlamentet²,

med beaktande av Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande³, och

med beaktande av följande:

1. I Bernkonventionen för skydd av litterära och konstnärliga verk och Internationella konventionen om skydd för utövande konstnärer, framställare av fonogram samt radioföretag (Romkonventionen) fastställs endast kortaste skyddstider för de rättigheter som konventionerna avser, vilket innebär att avtalslutande stater har möjlighet att föreskriva längre tider. Vissa medlemsstater har utnyttjat denna möjlighet. Härtill kommer att vissa medlemsstater inte har tillträtt Romkonventionen.
2. Av denna anledning finns det skillnader i den nationella lagstiftning som reglerar skyddstiderna för upphovsrätt och närstående rättigheter, vilket kan hindra den fria rörligheten för varor och friheten att tillhandahålla tjänster samt störa konkurrensen på den gemensamma marknaden. För att den inre marknaden skall kunna fungera smidigt bör medlemsstaternas lagar harmoniseras så att skyddstiderna blir likadana inom hela gemenskapen.
3. Harmoniseringen måste gälla inte bara skyddstiden i sig, utan också vissa tillämpningsföreskrifter, såsom dagen från vilken varje skyddstid beräknas.
4. Bestämmelserna i detta direktiv påverkar inte medlemsstaternas tillämpning av bestämmelserna i artikel 14a.2 b—d och 14a.3 i Bernkonventionen.
5. Den kortaste skyddstid som fastställs i Bernkonventionen, nämligen uphovsmannens livstid och 50 år efter hans död, var avsedd att ge skydd för uphovsmannen och de två första generationerna efterlevande. Den genomsnittliga livslängden i gemenskapen har ökat så mycket att denna skyddstid inte längre är tillräcklig för att täcka två generationer.
6. Vissa medlemsstater har föreskrivit en längre tid än 50 år efter uphovsmannens död för att uppväga de verkningar som världskriget haft på utnyttjandet av uphovsmäns verk.
7. För att skydda närstående rättigheter har vissa medlemsstater infört en tid på 50 år efter den lagliga utgivningen eller det lagliga offentliggörandet.
8. Enligt den ståndpunkt som gemenskapen intagit inför Uruguay-rundans förhandlingar inom ramen för GATT bör skyddstiden för framställare av fonogram vara 50 år efter den första utgivningen.
9. Att ta tillbörlig hänsyn till redan förvärvade rättigheter är en av de allmänna rättsprinciper som skyddas av gemenskapens rättsordning. En harmonisering av skyddstiderna för upphovsrätt och närstående rättigheter kan därför inte leda till en minskning av det skydd som rättshavare för närvarande har inom gemenskapen. För att begränsa effekterna av övergångsåtgärderna så långt som möjligt och för att den inre marknaden skall kunna fungera i praktiken bör harmoniseringen av skyddstiderna ske på lång sikt.
10. I sitt meddelande av den 17 januari 1991 "Uppföljning av grönboken - kommissionens arbetsprogram inom området upphovsrätt och närstående rättigheter" understryker kommissionen att upphovsrätten och närstående rättigheter bör harmoniseras på en hög skyddsnivå, eftersom dessa rättigheter är av grundläggande betydelse för det intellektuella skapandet, och att skyddet av dessa rättigheter säkerställer att skapandet upprätthålls och utvecklas, vilket är av intresse för uphovsmännen,

¹ EGT nr C 92, 11.4.1992, s. 6 och
EGT nr C 27, 30.1.1993, s. 7.

² EGT nr C 337, 21.12.1992, s. 205, och
beslut av den 27 oktober 1993 (ännu inte offentliggjort i EGT).

³ EGT nr C 287, 4.11.1992, s. 53.

- kulturindustrin, konsumenterna och samhället i dess helhet.
11. För att upprätta en hög skyddsnivå som både uppfyller den inre marknadens krav och behovet av att skapa en rättslig miljö som bidrar till en harmonisk utveckling av litterärt och konstnärligt skapande inom gemenskapen, bör skyddstiden harmoniseras så att den för upphovsrätt fastställs till 70 år efter upphovsmannens död eller 70 år efter det att verket lagligen görs tillgängligt för allmänheten, och för närstående rättigheter till 50 år efter den händelse som gör att skyddstiden börjar löpa.
 12. Samlingsverk skyddas i enlighet med artikel 2.5 i Bernkonventionen om de utgör intellektuella skapelser på grund av innehållets urval och arrangemang. Dessa verk skyddas som sådana, utan att det påverkar tillämpningen av upphovsrätten till vart och ett av de verk som utgör en del av ett sådant samlingsverk. Särskilda skyddstider får därför tillämpas för verk som ingår i samlingsverk.
 13. I alla fall där en eller fler fysiska personer identifieras som upphovsmän bör skyddstiden beräknas från deras död. Frågan om upphovsmannaskap till hela eller en del av ett verk är en sakfråga som får bedömas av de nationella domstolarna.
 14. Skyddstiderna bör beräknas från den 1 januari året efter den relevanta händelsen enligt Bern- och Romkonventionerna.
 15. I artikel 1 i rådets direktiv 91/250/EEG av den 14 maj 1991 om rättsligt skydd för datorprogram¹ föreskrivs att medlemsstaterna skall ge datorprogram upphovsrättsligt skydd som litterära verk enligt Bernkonventionen. Genom det här direktivet harmoniseras skyddstiden för litterära verk inom gemenskapen. Artikel 8 i direktiv 91/250/EEG, vilken endast inför tillfälliga bestämmelser angående skyddstiden för datorprogram, bör därför upphävas.
 16. I artiklarna 11 och 12 i rådets direktiv 92/100/EEG av den 19 november 1992 om uthyrnings- och utlåningsrättigheter och om vissa upphovsrätten närstående rättigheter inom det immaterialrättsliga området² fastställs endast kortaste tillåtna skyddstider, om inte annat följer av en ytterligare harmonisering. Det här direktivet medför en sådan ytterligare harmonisering. Dessa artiklar bör därför upphävas.
 17. Skyddet av fotografier i medlemsstaterna regleras av olika ordningar. För att uppnå en tillräcklig harmonisering av skyddstiden för fotografiska verk, särskilt sådana som på grund av sin konstnärliga eller yrkesmässiga karaktär är av betydelse för den inre marknaden, är det nödvändigt att ange den nivå av originalitet som krävs i detta direktiv. Ett fotografiskt verk skall enligt Bernkonventionen anses som originellt om det rör sig om upphovsmannens egna intellektuella skapelse och avspeglar hans personlighet, utan hänsyn tagen till andra bedömningsgrunder såsom värde eller syfte. Skyddet av andra typer av fotografier bör överlåtas till nationell lagstiftning.
 18. För att undvika skillnader i skyddstiden vad gäller närstående rättigheter är det nödvändigt att fastställa samma utgångspunkt för beräkning av skyddstiden inom hela gemenskapen. Framförande, upptagning, överföring, laglig utgivning och lagligt offentliggörande, d.v.s. de medel som finns för att på alla relevanta sätt göra föremålet för den närstående rättigheten tillgängligt för allmänheten, bör tas i beaktande vid beräkningen av skyddstiden, oavsett i vilket land uppförandet, upptagningen, överföringen, den lagliga utgivningen eller det lagliga offentliggörandet sker.
 19. Televisions- och radioföretags rättigheter till sina utsändningar, antingen dessa överförs via tråd eller trådlöst, inbegripet via kabel eller satellit, bör inte vara evig. Det är därför nödvändigt att skyddstiden endast beräknas från den första överföringen av en viss utsändning. Avsikten med denna bestämmelse är att undvika att en ny skyddstid börjar löpa om en utsändning är identisk med en tidigare utsändning.
 20. Medlemsstaterna bör fortsätta att ha rätt att behålla eller införa andra närstående rättigheter, särskilt i samband med skydd för kritiska och vetenskapliga publikationer. För att säkerställa överskådlighet på gemenskapsnivå är det dock nödvändigt att medlemsstater som inför nya närstående rättigheter underrättar kommissionen om detta.
 21. Det bör göras klart att den harmonisering som genomförs genom detta direktiv inte är tillämplig på ideella rättigheter.
 22. För verk vars ursprungsland enligt Bernkonventionen är ett tredje land och vars upphovsman inte är medborgare i en medlemsstat, bör en skyddstidsjämförelse ske, i det att den skyddstid som ges inom gemenskapen inte får

¹ EGT nr L 122, 17.5.1991, s. 42.

² EGT nr L 346, 27.11.1992, s. 61.

överstiga den tid som fastställs i detta direktiv.

23. Om en rättshavare som inte är medborgare i en medlemsstat har rätt till skydd enligt en internationell överenskommelse bör skyddstiden för närstående rättigheter vara den som fastställs i detta direktiv, med det undantaget att den inte bör överstiga den tid som fastställs i det land där rättshavaren är medborgare.
24. Skyddstidsjämförelsen bör inte medföra att medlemsstater kommer i konflikt med sina internationella förpliktelser.
25. För att den inre marknaden skall fungera smidigt bör detta direktiv tillämpas från och med den 1 juli 1995.
26. Medlemsstaterna bör fortsätta att ha rätt att anta bestämmelser om tolkning, anpassning och vidare genomförande av sådana avtal om utnyttjande av skyddade verk och andra skyddade prestationer som ingåtts före den förlängning av skyddstiden som detta direktiv medför.
27. Hänsyn till förvärvade rättigheter och berättigade förväntningar är en del av gemenskapens rättsordning. Medlemsstaterna får därför särskilt föreskriva att upphovsrätt och närstående rättigheter som under vissa omständigheter återupplivas genom detta direktiv, inte får leda till att personer som i god tro inlett utnyttjandet av verken vid en tidpunkt då dessa verk inte var skyddade av upphovsrätt skall behöva betala för detta.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

Artikel 1

Upphovsrättens varaktighet

1. Upphovsrätten till ett litterärt eller konstnärligt verk enligt artikel 2 i Bernkonventionen skall löpa under upphovsmannens livstid och 70 år efter hans död, oavsett vilken dag som verket lagligen gjordes tillgängligt för allmänheten.
2. I fråga om verk med gemensamt upphovsmannskap skall den skyddstid som avses i punkt 1 beräknas från den sist avlidne upphovsmannens dödsdag.
3. I fråga om anonyma eller pseudonyma verk skall skyddstiden vara 70 år efter det att verket lagligen gjordes tillgängligt för allmänheten. Om den pseudonym som upphovsmannen antagit inte medger något tvivel om hans identitet eller om upphovsmannen avslöjar sin identitet under den tid som avses i första meningen, skall dock den skyddstid

som fastställs i punkt 1 tillämpas.

4. Om en medlemsstat föreskriver särskilda bestämmelser om upphovsrätt för kollektiva verk eller om att en juridisk person skall anses som rättshavare, skall skyddstiden beräknas enligt punkt 3, utom i fall när de fysiska personer som har skapat verket identifieras som upphovsman i de exemplar av verket som görs tillgängliga för allmänheten. Bestämmelserna i denna punkt skall inte påverka tillämpningen av rättigheter som tillkommer de identifierade upphovsmän vars identifierbara bidrag ingår i sådana verk, där punkterna 1 och 2 skall tillämpas på bidragen.
5. Om ett verk utges i band, delar, häften, nummer eller avsnitt och skyddstiden beräknas från den dag då verket lagligen gjordes tillgängligt för allmänheten, skall en separat skyddstid gälla för varje sådan del.
6. Skyddet skall upphöra för verk för vilka skyddstiden inte beräknas från upphovsmannens eller upphovsmännens död och som inte lagligen gjorts tillgängliga för allmänheten inom 70 år efter det att de skapades.

Artikel 2

Filmverk eller audiovisuella verk

1. Huvudregissören till ett filmverk eller audiovisuellt verk skall anses som dess upphovsman eller en av dess upphovsmän. Medlemsstaterna kan föreskriva att andra skall anses som medupphovsmän.
2. Skyddstiden för filmverk eller audiovisuella verk skall löpa ut 70 år efter den tidpunkt då den sist avlidne av följande personer dör, oavsett om dessa personer anses som medupphovsmän eller inte: huvudregissören, filmmanusets författare, författaren till dialogen och kompositören till musik som särskilt skapats för att användas i filmverket eller det audiovisuella verket.

Artikel 3

Närstående rättigheters varaktighet

1. Utövande konstnärers rättigheter skall löpa ut 50 år efter dagen för framförandet. Om en upptagning av framförandet ges ut lagligen eller lagligen offentliggörs under denna tid, skall rättigheterna dock löpa ut efter 50 år från den dag då verket först gavs ut eller offentliggjordes, beroende på vilken dag som kommer först.
2. Fonogramframställares rättigheter skall löpa ut 50 år efter upptagningen. Om fonogrammet ges ut lagligen eller lagligen offentliggörs under denna tid skall rättigheterna dock löpa ut

50 år efter den dag då verket först gavs ut eller offentliggjordes, beroende på vilken dag som kommer först.

3. De rättigheter som tillkommer producenter av den första upptagningen av en film skall löpa ut 50 år efter upptagningen. Om filmen ges ut lagligen eller lagligen offentliggörs under denna tid skall rättigheterna dock löpa ut 50 år efter den dag då verket först gavs ut eller offentliggjordes, beroende på vilken dag som kommer först. Uttrycket "film" skall avse ett kinematografiskt eller audiovisuellt verk eller rörliga bilder, med eller utan ljud.

4. Televisions- och radioföretags rättigheter skall löpa ut femtio år efter det att utsändningen först överförs via tråd eller trådlöst, inbegripet via kabel eller satellit.

Artikel 4

Skydd för inte tidigare utgivna verk

En person som efter det upphovsrättsliga skyddets utgång för första gången lagligen ger ut eller lagligen offentliggör ett inte tidigare utgivet verk skall ha rätt till ett skydd motsvarande upphovsmannens ekonomiska rättigheter. Skyddstiden för sådana rättigheter skall vara 25 år från den dag då verket först lagligen gavs ut eller lagligen offentliggjordes.

Artikel 5

Kritiska och vetenskapliga publikationer

Medlemsstaterna får skydda kritiska och vetenskapliga utgåvor av verk som inte längre skyddas av upphovsrätt. Skyddstiden för sådana rättigheter skall vara högst 30 år från den dag då verket först lagligen gavs ut.

Artikel 6

Skydd för fotografier

Fotografier som är originella på så sätt att de är upphovsmannens egna intellektuella skapelse skall skyddas enligt artikel 1. Inga andra bedömningsgrunder skall tillämpas för rätten till skydd. Medlemsstaterna får fastställa skydd för andra fotografier.

Artikel 7

Skydd i förhållande till tredje land

1. Om ett verks ursprungsland enligt Bernkonventionen är ett tredje land och om upphovsmannen till verket inte är medborgare i en medlemsstat, skall den skyddstid som

föreskrivs av medlemsstaterna löpa ut den dag då det skydd som gäller i verkets ursprungsland löper ut, och den får inte överstiga den tid som fastställs i artikel 1.

2. De skyddstider som föreskrivs i artikel 3 skall också tillämpas om rättshavaren inte är medborgare i en medlemsstat, förutsatt att medlemsstaterna ger honom skydd. Utan att det påverkar tillämpningen av medlemsstaternas internationella förpliktelser skall dock den skyddstid som ges av medlemsstaterna löpa ut senast den dag då det skydd som ges i det land där rättshavaren är medborgare löper ut, och den får inte överstiga den tid som fastställs i artikel 3.

3. Medlemsstater som då detta direktiv antas särskilt i enlighet med sina internationella förpliktelser ger en längre skyddstid än den som följer av bestämmelserna i punkterna 1 och 2, får behålla detta skydd till dess internationella överenskommelser om skyddstiden för upphovsrätt eller närstående rättigheter har ingåtts.

Artikel 8

Beräkning av skyddstider

De skyddstider som föreskrivs i detta direktiv beräknas från den 1 januari det år som följer på den händelse som ger upphov till skyddet.

Artikel 9

Ideella rättigheter

Bestämmelserna i detta direktiv skall inte påverka tillämpningen av medlemsstaternas bestämmelser om de ideella rättigheterna.

Artikel 10

Tillämpning i tiden

1. Om en skyddstid som är längre än den motsvarande skyddstid som föreskrivs i detta direktiv redan löper i en medlemsstat på den dag som avses i artikel 13.1 skall detta direktiv inte medföra att skyddstiden förkortas i den medlemsstaten.

2. De skyddstider som fastställs i detta direktiv skall tillämpas på alla verk och prestationer som skyddas i minst en medlemsstat på den dag som avses i artikel 13.1, i enlighet med de nationella bestämmelserna om upphovsrätt eller närstående rättigheter eller som uppfyller kriterierna för skydd enligt direktiv 92/100/EEG.

3. Detta direktiv skall inte påverka sådana utnyttjanden som skett före den dag som avses i artikel 13.1. Medlemsstaterna skall anta de nödvändiga bestämmelserna för att särskilt

393L0098/S

24.11.93

Europeiska gemenskapernas officiella tidning

Nr L 290/13

skydda rättigheter som förvärvats av tredjeman.

Artikel 13

4. Medlemsstater behöver inte tillämpa bestämmelserna i artikel 2.1 på filmverk eller audiovisuella verk som skapats före den 1 juli 1994.

5. Medlemsstaterna får fastställa den dag från vilken artikel 2.1 skall tillämpas, förutsatt att den dagen inte är senare än den 1 juli 1997.

*Artikel 11***Teknisk anpassning**

1. Artikel 8 i direktiv 91/250/EEG skall upphöra att gälla.
2. Artiklarna 11 och 12 i direktiv 92/100/EEG skall upphöra att gälla.

*Artikel 12***Anmälningsförfarande**

Medlemsstaterna skall omgående till kommissionen anmäla eventuella officiella förslag om att föreskriva nya närstående rättigheter, inbegripet de viktigaste orsakerna för att införa dem och den skyddstid som planeras.

Allmänna bestämmelser

1. Medlemsstaterna skall före den 1 juli 1995 sätta i kraft de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att uppfylla artikel 1—11 i detta direktiv.

När en medlemsstat antar dessa bestämmelser skall de innehålla en hänvisning till detta direktiv eller åtföljas av en sådan hänvisning när de offentliggörs. Närmare föreskrifter om hur hänvisningen skall göras skall varje medlemsstat själv utfärda.

Medlemsstaterna skall till kommissionen överlämna texterna till bestämmelser i nationell lagstiftning som de antar inom det område som omfattas av detta direktiv.

2. Medlemsstaterna skall tillämpa artikel 12 från dagen för anmälan av detta direktiv.

Artikel 14

Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna.

Utfärdat i Bryssel den 29 oktober 1993.

På rådets vägnar

R. URBAIN

Ordförande

